

Beata Stypulkowska

Instytut Wyższych Studiów Teologicznych – Częstochowa

stypulkowska.czest@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8978-7190

Article submitted: 15.04.2025; accepted: 10.09.2025.

Propozycja zestawu zagadnień formacji początkowej i stałej w *ordo virginum*

Proposal of a set of issues for initial and permanent formation in *ordo virginum*

Abstrakt: W niniejszej publikacji przedstawiono propozycję zestawu zagadnień formacji w *ordo virginum* z podziałem na formację początkową i stałą. Najpierw scharakteryzowano poszczególne etapy formacyjne, a następnie skoncentrowano się na formacji teologicznej, kulturowej i pastoralnej wskazanej przez instrukcję Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego dotyczącą stanu dziewic *Ecclesiae Sponsae Imago* (nr 78).

Artykuł skierowany jest do wszystkich osób zainteresowanych formacją chrześcijańską, a w szczególności formacją w *ordo virginum*. Przedstawiona propozycja może być przydatna dla delegatów, którzy szukają inspiracji przy opracowywaniu programów formacyjnych, dla innych osób towarzyszących aspirantkom, kandydatkom i dziewczynom konsekrowanym w ramach służby komunii oraz dla samych aspirantek, kandydatek i dziewczyn konsekrowanych jako pomoc przy planowaniu własnej formacji.

Słowa kluczowe: formacja w *ordo virginum*, formacja początkowa, formacja stała, formacja teologiczna, formacja kulturowa, formacja pastoralna

Abstract: The paper presents a proposal of a set of formation issues for *ordo virginum*, being divided into initial and permanent formation. First, the subsequent formation stages were characterised, then the attention was focused on theological, cultural, and pastoral formation indicated by the instruction *Ecclesiae Sponsae Imago* concerning consecrated virgins, being released by the Congregation for Institutes of Consecrated Life and Societies of Apostolic Life (No. 78).

The publication is intended for all those interested in Christian formation, and especially in the formation in *ordo virginum*. The presented proposal can be useful for delegates who are looking for inspiration while developing the formation programs, for other persons accompanying aspirants, candidates, and consecrated virgins within the service of communion, and also for aspirants, candidates, and consecrated virgins themselves as an aid in planning their own formation.

Keywords: formation in *ordo virginum*, initial formation, permanent formation, theological formation, cultural formation, pastoral formation

Niniejsze przedłożenie podejmuje problematykę formacji początkowej i stałej w *ordo virginum*¹. Zatytułowano je *propozycją zestawu zagadnień*, by uniknąć terminów *podstawa programowa* czy *ratio studiorum*, sugerujących obowiązkowy wykaz tematów, które każda aspirantka, kandydatka czy konsekrowana musi zrealizować. Wydaje się, że przedstawienie propozycji w tym względzie jest najwłaściwsze i będzie podejmowane przez różne środowiska. Niniejsza propozycja powstała na skutek sugestii ze strony Centrum Promocji Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego.

W niniejszym opracowaniu główne wskazania dotyczące formacji przejęto z instrukcji na temat *ordo virginum*², czytanej razem z *Vademecum*³, wzbogacając je wnioskami wysnutymi z Kodeksu Prawa Kanonicznego i własnymi propozycjami. Skierowane jest ono przede wszystkim do formatorów zewnętrznych, ponieważ zajmuje się formacją teologiczną, kulturową i pastoralną, a w zasadzie pomija formację ludzką i duchową⁴, której towarzyszą formatorzy wewnętrzni. Przedstawiona propozycja może być przydatna dla delegatów, którzy szukają inspiracji przy opra-

¹ Autorka podjęła ten temat w artykule zatytułowanym *Formacja teologiczna w ordo virginum*, „Analecta Cracoviensia” 52 (2020), s. 89-129. Niniejsze opracowanie jest wynikiem dalszych poszukiwań i refleksji związanych z tym zagadnieniem. Formacja teologiczna została przedstawiona w nowym ujęciu, a ponadto dodano tematykę związaną z formacją kulturową i pastoralną.

² Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ecclesiae Sponsae Imago. Instrukcja na temat ordo virginum* (ESI), Pelplin 2019.

³ *Vademecum. Rozeznanie powołania i formacja w ordo virginum*, red. A.M. Kolberg, (*Vademecum*), Pelplin 2023.

⁴ Chociaż w zagadnieniach przedstawionych w ramach formacji teologicznej występują również tematy związane z duchowością i życiem konsekrowanym, co wchodzi w zakres formacji duchowej, a w ramach formacji kulturowej – tematy z zakresu psychologii i pedagogiki, które są odniesieniem do formacji ludzkiej.

cowywaniu programu formacyjnego, dla innych osób towarzyszących aspirantom, kandydatkom i dziewicom konsekrowanym w ramach służby komunii oraz dla samych aspirantek, kandydatek i dziewic konsekrowanych jako pomoc przy planowaniu własnej formacji i tworzeniu indywidualnej ścieżki formacyjnej⁵. Warto zwrócić uwagę na to, że na każdym etapie aspirantka, kandydatka i dziewica konsekrowana ma prawo przedstawić osobom odpowiedzialnym za formację własny projekt formacyjny, według którego chce się formować.

1. Zadanie służby komunii dotyczące formacji w *ordo virginum*

W grupach Kościołów partykularnych dziewice konsekrowane mogą tworzyć w porozumieniu z biskupami wspólne inicjatywy i stałą służbę komunii⁶. Służba komunii może zostać powołana również w każdej diecezji⁷. Natomiast w ramach służby komunii można ustanowić zespół lub służbę ds. rozeznawania powołania i formacji przed konsekracją oraz zespół lub służbę ds. formacji stałej⁸. Delegat/delegatka i konsekrowane współpracujące w służbie formacyjnej posługują na forum zewnętrznym⁹. Dziewice konsekrowane zaangażowane w zespoły formacyjne nie muszą być teologami¹⁰. Delegat/delegatka wchodzi w skład służby komunii, ale niekoniecznie muszą nią kierować. To biskup ustala, w jaki sposób działalność delegata lub delegatki będzie zintegrowana z działaniami służby komunii¹¹. Zatem możliwe jest, że w danej diecezji jakaś dziewica konsekrowana, która jest teologiem, będzie odpowiedzialna za przygotowanie propozycji wspólnych momentów formacyjnych i będzie pomagała także w opracowaniu indywidualnych dróg formacji¹².

Zadaniem służb formacyjnych jest promowanie formacji zarówno poprzez pomoc w opracowaniu indywidualnych dróg formacji, jak i poprzez propozycję wspólnych momentów formacyjnych¹³. Należy zauważyć, iż w *ordo virginum* nie ma określonego *ratio studiorum*, ani też obowiązujących programów formacyjnych na poszczególne etapy formacji. Istnieją natomiast indywidualne drogi formacji, które zakładają wielość ścieżek formacyjnych. Aspirantki, kandydatki i konsekrowane realizując własne ścieżki formacyjne mogą spotkać się w czasie wspólnych momentów formacyjnych, które mogą mieć charakter stały.

⁵ ESI, nr 47, 76-78, 92, 97, 108, 112.

⁶ Tamże, nr 56.

⁷ Tamże, nr 45.

⁸ Tamże, nr 45.

⁹ Tamże, nr 79.

¹⁰ Co więcej nawet od delegata/delegatki nie jest to wymagane.

¹¹ ESI, nr 52.

¹² Tamże, nr 53.

¹³ Tamże.

W służbie formacyjnej potrzebni są nauczyciele, animatorzy i organizatorzy. Nauczyciele winni mieć dobre przygotowanie teoretyczne i praktyczne w zakresie teologii lub psychologii. Nauczyciel jest strategiem planującym przebieg formacji w zakresie swojej dziedziny pod względem merytorycznym. Teolog potrzebny jest do realizacji większości zagadnień. Psycholog znajdzie swoje miejsce w formacji kulturowej. Animator natomiast doradza aspirantkom i kandydatkom w kwestii samokształcenia, wyjaśnia trudniejsze kwestie, stara się poznać potrzeby i aspiracje podopiecznych i dąży do ich zaspokojenia. Cechuje go życzliwość i otwartość. Animator troszczy się o relacje w grupie. Kwestie merytoryczne zaś powierza nauczycielom, sam dbając o atmosferę życzliwości, wzajemnej pomocy i świadectwa. Organizator stwarza warunki wspólnych spotkań i działania. Koncentruje się na dostarczeniu pomocy i środków potrzebnych do nauki i spotkań. Organizuje samokształceniową aktywność aspirantek, kandydatek i dziewczyc, udostępniając im źródła i zasoby kształcenia oraz kształtując umiejętność posługiwania się nimi. Przy zdalnym nauczaniu organizator jest głównym odpowiedzialnym za przebieg spotkania pod względem technicznym (udostępnianie ekranu, wyświetlanie slajdów, montażu audiowizualnego itp.)¹⁴.

Dziewice zaangażowane w służby formacyjne winny służyć pomocą w opracowywaniu przez aspirantki, kandydatki i dziewczice konsekrowane własnych ścieżek formacyjnych, indywidualnych programów formacyjnych¹⁵ i statutu personalnego¹⁶. Ścieżki formacyjne polegają na ustalaniu sekwencji konkretnych wydarzeń formacyjnych, które prowadzą do określonego weryfikowalnego celu¹⁷. Indywidualna ścieżka formacyjna jest rodzajem planu, w którym bierze się pod uwagę cel danego etapu formacji, zakres rozeznania powołania (na etapie formacji początkowej), umiejętności i postawy, które należy kształtować na danym etapie formacji i zakres wiedzy. Ścieżki formacyjne muszą zawierać: formację teologiczną, kulturową i pastoralną, doświadczenia duchowe oraz włączenie się w strukturę więzi eklezjalnych¹⁸. W związku z tym, że przebieg każdej ścieżki jest dostosowany indywidualnie do każdej osoby, należy na początku każdego etapu formacji określić czas realizacji ścieżki

¹⁴ Por. B. Boczukowa, *Jak kształcić dorosłych – refleksje andragoga*, Toruń 2010, s. 131-132.

¹⁵ Instrukcja na temat *ordo virginum* nie wypowiada się na temat indywidualnego programu formacyjnego. Należy jednak założyć, że opracowanie takiego programu, określającego przebieg dnia, tygodnia i roku wpłynie stymulująco na przebieg formacji, a troska o kontemplacyjny wymiar życia i wierność duchowej dyscyplinie, godzinom modlitwy, jej rytmom i różnym jej formom należy do kryteriów weryfikacji doświadczenia duchowego kandydatek – ESI, nr 86 c.

¹⁶ Instrukcja na temat *ordo virginum* nie wypowiada się na temat statutu personalnego. Praktyka sporządzania statutu personalnego istnieje w odniesieniu do pustelników. Proponowana była ona również w odniesieniu do dziewczec konsekrowanych. Sprawę tę poruszono na spotkaniu Podkomisji KEP ds. IFŻK we Wrocławiu 21 kwietnia 2018 roku, www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/wroclaw_2018.pdf (2019.02.11).

¹⁷ A.M. Kolberg, *Wprowadzenie*, [w:] ESI, s. 24; *Vademecum*, s. 56.

¹⁸ ESI, nr 78.

i terminy spotkań z osobą odpowiedzialną za przebieg formacji (biskup, delegat lub dziewica konsekrowana w służbie komunii); formy realizacji ścieżki (indywidualne i wspólne), w tym osobistą lekturę; owoce, jakie są oczekiwane oraz sposób ich weryfikacji¹⁹.

Proces formacji stałej rozkłada się na całe życie człowieka, dlatego ważne jest wypracowanie zwłaszcza przez dziewicę konsekrowaną własnego rytmu formacji, który będzie obejmował cykl dzienny, tygodniowy, miesięczny i roczny²⁰. W powołaniu pustelniczym rytm formacji określony jest przez indywidualny statut personalny. W przypadku dziewic konsekrowanych statut personalny może zawierać dane stałe, takie jak wykonywany zawód, zaangażowanie dziewicy w służbę Kościołowi. Natomiast jej sposób życia może być ujęty w indywidualnym programie formacyjnym, który będzie zawierał plany dnia, tygodnia, miesiąca i roku, które mogą się zmieniać. Gdy chodzi o rytm dnia, tutaj szczególną uwagę należy zwrócić na czas i miejsce codziennej modlitwy prywatnej i liturgicznej, w tym również przygotowanie się do Eucharystii i własne studium. Wyrobinie nawyków związanych z modlitwą winno dokonywać się już podczas formacji początkowej a modlitwa musi harmonizować z pracą i odpoczynkiem²¹.

¹⁹ *Vademecum*, s. 58-59.

²⁰ A. Cencini, *Oddech życia. Łaska formacji permanentnej*, przeł. J. Zarzycka, Kraków 2004, s. 57. Już na etapie formacji początkowej ważne jest nadawanie stałej formy swoim praktykom religijnym i rozwijanie umiejętności zarządzania rytmem dnia, tygodnia i roku – ESI, nr 99.

²¹ W rytmie dnia ważne jest dokonywanie codziennego rozliczenia, które pozwala na przeżywanie codzienności w sposób bardziej świadomy. Rytm tygodniowy zwraca uwagę na niedzielę – pierwszy dzień tygodnia i dzień Zmartwychwstania Chrystusa. Może być ona przeżywana przez konsekrowaną jako czas budowania relacji z Oblubieńcem w atmosferze święta i odpoczynku. Kolejne dni tygodnia mogą być przez konsekrowaną powiązane z przeżywaniem określonych tajemnic związanych z Chrystusem. Rytm miesięczny wyznaczony jest przez przystępowanie do sakramentu pokuty i pojednania, który daje sposobność do refleksji nad wypełnianiem przykazania miłości Boga i bliźniego oraz rozliczenia się z podejmowanych postanowień. Pozyteczne jest przeznaczenie pewnego czasu raz w miesiącu na dokonanie podsumowania swoich działań i zaplanowanie najbliższych tygodni (np. w ostatnim dniu miesiąca). Ponadto wskazane jest wybranie drugiego dnia w miesiącu na refleksję nad tajemnicą konsekracji. Może być na to wyznaczony dzień „miesięcznicy” konsekracji, w czasie którego konsekrowana znajdzie czas na lekturę obrzędów konsekracji, encykliki Jana Pawła II *Vita consecrata*, instrukcji *Ecclesiae Sponsae Imago* czy innych pozycji związanych z formacją osób konsekrowanych. Rytm roczny wyznaczony jest przez rok liturgiczny i trzy wielkie święta kościelne: Boże Narodzenie z poprzedzającym je Adwentem, Wielkanoc z poprzedzającym ją Wielkim Postem oraz Pięćdziesiątnicą z poprzedzającym ją Okresem wielkanocnym łączącym Paschę Chrystusa z Zesłaniem Ducha Świętego. W Adwencie i w czasie Bożego Narodzenia dziewica konsekrowana może pogłębiać zrozumienie tajemnicy Chrystusa-Oblubieńca, który przychodzi, oraz rzeczywistość konsekracji. W Wielkim Poście i podczas Triduum Paschalnego dziewica konsekrowana może pogłębiać zrozumienie tajemnicy Chrystusa-Odkupiciela oraz rzeczywistości sakramentu chrztu i Eucharystii. W czasie Okresu wielkanocnego i Pięćdziesiątnicy dziewica konsekrowana może pogłębiać tajemnicę Chrystusa posyłającego oraz rzeczywistości sakramentu bierzmowania. Dobre przeżywanie liturgii może stanowić podstawowy program formacji stałej. W rytmie rocznym przewidziany jest czas na rekolekcje. Mogą to być rekolekcje stanowe, w czasie których dziewica konsekrowana będzie mogła

2. Charakterystyka etapów formacyjnych

Instrukcja na temat *ordo virginum* zatytułowana *Ecclesiae Sponsae Imago* wyróżnia dwa poziomy formacyjne: formację początkową z właściwymi sobie fazami oraz formację stałą²².

Warto zauważyć, że do konsekracji powinny być dopuszczone kobiety dojrzałe (25-40 lat), które charakteryzują się takim stopniem dojrzałości psychologicznej i społecznej, który pozwala im na samodzielne życie, włączenie się konstruktywnie w społeczeństwo i wzięcie odpowiedzialności za swe czyny i decyzje²³. Kandydatki do *ordo virginum* powinny mieć ponadto uregulowaną sytuację życiową pod względem pracy zawodowej i miejsca zamieszkania. Te kryteria są wprawdzie oceniane przez formatorów zewnętrznych, ale nie mają one bezpośredniego przedłożenia w formacji i co za tym idzie, nie są uwzględniane w programach i ścieżkach formacyjnych. Już w odniesieniu do formacji przed konsekracją powinno dbać się o to, by do formacji były przyjmowane kobiety dojrzałe pod względem psychologicznym i społecznym, a nie takie, które dopiero tę dojrzałość nabywają.

2.1. Formacja początkowa

Formacja początkowa składa się z trzech faz: okresu propedeutycznego (okresu podejścia), okresu formacji odpowiednio podzielonego na kilka etapów z ich własnymi celami i weryfikacjami oraz ostatecznego rozeznania (skrutynium)²⁴. W *Vademecum* formację tę ujęto w trzy etapy: okres propedeutyczny, formację ku konsekracji i ostateczne rozeznanie²⁵. Wyjątkowość formacji początkowej polega na tym, że przekazane treści i ich asymilacja stanowią niejako fundament, do którego nieustannie powraca się w ciągu następnych lat życia²⁶. Formacja, która przygotowuje do życia w *ordo virginum*, ma swój początek i trwa do momentu konsekracji²⁷.

Celem okresu propedeutycznego jest weryfikacja wymagań i warunków niezbędnych dla owocnej drogi formacji w związku z konsekracją²⁸. Zadanie aspirantki w fazie okresu propedeutycznego polega na zdobyciu wiedzy o istotnych aspektach i for-

zastanowić się nad własną tożsamością, lub rekolekcje związane z przeżywaną przez nią duchowością. Rekolekcje konsekrowana może przeżywać indywidualnie, sama dobierając sobie lekturę. Jednakże raz na jakiś czas dobrze jest uczestniczyć w rekolekcjach prowadzonych przez innych.

²² ESI, nr 74-113.

²³ B. Giordani, *Wybrane przez Chrystusa. Kobiety konsekrowane. Studium psychologiczne*, przekł. K. Kozak, Częstochowa 2004, s. 72-73.

²⁴ ESI, nr 81.

²⁵ *Vademecum*, s. 75.

²⁶ J. Kiciński CMF, *Formacja początkowa i stała w dziewictwie i wdowieństwie konsekrowanym*, www.ifzk.episkopat.pl (30.11.2018).

²⁷ Tamże.

²⁸ ESI, nr 92.

mie życia w *ordo virginum* w celu porównania ich z własną intuicją powołaniową²⁹. Natomiast zadanie delegata polega na poznaniu aspirantki i pierwszej weryfikacji. Instrukcja *Ecclesiae Sponsae Imago* podaje szczegółowe wytyczne, którymi należy się kierować na tym etapie³⁰ oraz wymagania i kryteria rozeznawania³¹. Aspirantka w okresie propedeutycznym powinna rozważyć, czy podola trudom związanym z życiem samotnym, samodzielnym dbaniem o utrzymanie i formację, ustaleniem i pilnowaniem planu dnia uwzględniającego pory modlitwy, opracowaniem własnego statutu personalnego oraz indywidualnym rozeznawaniem swojej służby w Kościele, która będzie zgodna z oczekiwaniami Chrystusa-Oblubieńca. Wspólnotą wzrostu dla aspirantki, kandydatki a potem konsekrowanej powinna być wspólnota diecezjalna, w której posługuje: parafia zamieszkania lub instytucja kościelna, w której pracuje. Warto zwrócić na to uwagę już na etapie przyjęcia kandydatki do formacji³², gdyż gdy wspólnotą wzrostu jest jakaś inna wspólnota eklezjalna – reprezentująca jakiś ruch czy trzeci zakon – wówczas osoba konsekrowana może nie dostrzegać swego miejsca w strukturach diecezjalnych i pojawi się wątpliwość wobec zasadności włączenia jej do *ordo virginum* w diecezji.

Po okresie propedeutycznym biskup dopuszcza aspirantkę do formacji poprzedzającej konsekrację³³. Celem formacji ku konsekracji jest utrwalenie chrześcijańskiej formacji oraz zaproponowanie kandydatkom niezbędnych narzędzi do pogłębienia podstawowego zrozumienia typowych elementów i odpowiedzialności wynikających z konsekracji w *ordo virginum*³⁴. W czasie tej formacji w indywidualnej modlitwie³⁵ kandydatka powinna zdecydować się na życie w dozgonnej czystości. Dlatego też formację przed konsekracją można podzielić na dwa etapy: etap rozeznawania oraz etap po decyzji życia w dozgonnej czystości. Etap rozeznawania winien być dla kandydatki czasem ostatecznego wyboru odnośnie do *ordo virginum*. Formacja początkowa może być przedłużona na prośbę kandydatki lub decyzją ze strony odpowiedzialnych, lecz nie może być nieograniczona w czasie. Po ustalonym terminie winna być zakończona w wyniku dopuszczenia do konsekracji (*admissio*) lub niedopuszczenia do niej. Zadanie kandydatki do *ordo virginum* na etapie formacji przed konsekracją polega na rozwijaniu więzi oblubieńczej z Chrystusem oraz ugruntowaniu stylu życia poświęconego służbie Kościołowi, które będzie prowadzi-

²⁹ Tamże, nr 92.

³⁰ Tamże, nr 93-96.

³¹ Tamże, nr 84-88.

³² Tamże, nr 95.

³³ Tamże, nr 96.

³⁴ Tamże, nr 97.

³⁵ Rozeznawanie tego kroku powinno dokonywać się z pomocą spowiednika czy kierownika duchowego. Należy się zastanowić, czy właściwa jest, stosowana niekiedy, forma publiczna o charakterze ślubu czasowego, na wzór formacji zakonnej. W czasie formacji początkowej kandydatka w dowolnej chwili może wycofać się z przygotowania do konsekracji i nie powinna być związana żadnym przyrzeczeniem.

ło do ostatecznego rozeznania przez nią życiowej drogi. Rozeznanie powołania do życia w *ordo virginum* może zostać zwieńczone przez złożenie prywatnego ślubu czystości, ale nie jest to konieczne. Poza tym złożenie ślubu prywatnego, chociaż powinno być konsultowane ze spowiednikiem, nie wymaga żadnych pośredników czy świadków. Dokonuje się indywidualnie podczas osobistej modlitwy. Istotą tego ślubu jest postanowienie, że będzie się kochać Boga sercem niepodzielnym. W obrzędzie konsekracji dziewic, tuż przed modlitwą konsekracyjną, nadchodzi moment, w którym kandydatka w sposób publiczny odnawia postanowienie życia w czystości³⁶. Kontekst prawny konsekracji dziewic różni się od kontekstu prawnego profesji zakonnej. Wyrażne sformułowanie ślubu podczas liturgii nie jest obowiązkowe³⁷. Ustawodawca liturgiczny zaznaczył, że podobnie jak w starożytności, tak i dziś, aby kandydatka mogła otrzymać konsekrację z rąk biskupa, wystarczy, że złoży ślub czystości na sposób prywatny, czyli w swoim sercu, i objawi go podczas duszpasterskiej rozmowy z biskupem³⁸. W czasie liturgii kandydatka wyraża *sanctum propositum* (święte postanowienie)³⁹. Ślub czystości jest złożony wcześniej, w jej sercu, przed Bogiem. W czasie konsekracji postanowienie życia w czystości nabiera dopiero charakteru publicznego.

Na tym etapie, po podjęciu ostatecznej decyzji o życiu w czystości w *ordo virginum* i związanej z tym służbie Kościołowi, pomocne może być przygotowanie statutu personalnego, który miałby ustalać pewne kierunki życia. Zadanie kierownika duchowego polega na potwierdzeniu decyzji kandydatki, pomocy w rozwijaniu jej oblubieńczej więzi z Chrystusem i przygotowywania się do liturgicznych zaślubin lub przedstawieniu swoich wątpliwości dotyczących jej powołania do *ordo virginum*. Zadanie delegata polega na kierowaniu formacją początkową z uwzględnieniem sytuacji jednostkowej kandydatki oraz wstępnej weryfikacji zdolności kandydatki do życia w *ordo virginum* w celu przedstawienia swojej opinii biskupowi die-

³⁶ Pontyfikał rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II, *Obrzędy konsekracji dziewic. Wydanie wzorcowe*, Katowice 2001, nr 22-23.

³⁷ „Jeżeli okoliczności za tym przemawiają, dziewice przez ręce biskupa ofiarują Bogu swoje postanowienie, np. w ten sposób: dziewice pojedynczo podchodzą do biskupa i kłękają, następnie złożone ręce kładą w dłonie biskupa i mówią: Ojcze, przyjmij postanowienie życia w doskonałej czystości i naśladowania Chrystusa, które z Bożą pomocą odnawiam wobec ciebie i świętego ludu Bożego” – *Obrzędy konsekracji dziewic*, dok. cyt., nr 22.

³⁸ K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, Włocławek 2021, s. 150.

³⁹ Niektórzy uważają nawet, że w *ordo virginum* nie ma mowy o ślubie czystości, a jest jedynie święte postanowienie. Jednakże z punktu widzenia teologii moralnej można mówić o rzeczywistym ślubie, które składa kandydatka, decydując się na trwanie do końca życia w doskonałej czystości – ESI, nr 19. Określenie „ślub czystości” w odniesieniu do *ordo virginum* stosowane jest przez Krzysztofa Koneckiego i innych autorów. K. Konecki używa również sformułowania „ślub dziewictwa” – por. K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 151.

cejalnemu⁴⁰. Niekiedy kandydatka przez dłuższy okres życia wypełnia obowiązki, które przynależą do *ordo virginum*, i nie można powiedzieć o jakiejś zasadniczej zewnętrznej zmianie w jej życiu, gdy przystępuje do formacji początkowej. Jednakże i w takim przypadku jest konieczny kilkuletni okres przygotowania do poświęcenia się Bogu, gdyż umożliwia on nabycie odpowiedniej dyspozycji wewnętrznej do przyjęcia konsekracji.

Ostatni etap formacji początkowej jest przeznaczony na bezpośrednie przygotowanie się kandydatki do przyjęcia daru konsekracji. W praktyce polega to na zapoznaniu się z *Obrzędami konsekracji dziewic*. Dobrze jest, by kandydatka posiadała tekst tych obrzędów i mogła do nich wracać już w ramach formacji stałej. Zapoznanie się z homilią, modlitwą konsekracyjną i innymi częściami obrzędów może stać się duchowym przygotowaniem kandydatki do uroczystości. Jeżeli kandydatka będzie jedyną osobą konsekrowaną, może uzupełnić litanie świętych o swoich szczególnych patronów. Ważne jest też przeciwiczenie uroczystości w miejscu jej odbywania się, by podczas obrzędu kandydatka nie była zbyt zaaferowana szczegółami zewnętrznymi i знаła przebieg uroczystości oraz uwarunkowania zewnętrzne.

W fazie ostatecznego rozeznania ma miejsce rozmowa duszpasterska z biskupem diecezjalnym, który konsekracji udziela. Kandydatka powinna odpowiednio się przygotować do tej rozmowy. Jest wtedy miejsce na przedstawienie swego sposobu życia, zaangażowania w Kościele i zarysowania perspektyw dalszej służby. Biskup diecezjalny powinien weryfikować charyzmaty i potwierdzać zaangażowanie kandydatki przed konsekracją, jak i w jej późniejszym życiu. Pytaniem otwartym pozostaje forma tej weryfikacji. Wydaje się, że pierwsza weryfikacja powinna być dokonana osobiście przez biskupa w czasie rozmowy przed konsekracją, w czasie której biskup dopuszcza kandydatkę do obrzędu, a następnie w kolejnych latach w większości przypadków weryfikacja życia i posługi konsekrowanej może dokonywać się przez delegata. Jeżeli w diecezji istnieje praktyka sporządzania statutu personalnego, wówczas przed konsekracją kandydatka winna przedstawić swój statut biskupowi diecezjalnemu. Modyfikacje statutu personalnego w trakcie życia i posługi konsekro-

⁴⁰ Pierwsza weryfikacja należy do kierownika duchowego lub spowiednika. Delegat nie może jednak oczekiwać od kierownika duchowego lub spowiednika opinii dotyczącej kandydatki – ESI, nr 79. Dlatego też w tej materii winien polegać na słowach samej zainteresowanej i powinien ją spytać, jaka jest opinia jej spowiednika i kierownika duchowego. Rozpoznanie dalsze powinno dotyczyć oceny dojrzałości ludzkiej i duchowej, która daje rękojmię właściwej motywacji i gwarantuje życie w dożgonnej czystości. Pomocą w tej ocenie będą rozmowy delegata z kandydatką oraz opinie osób postronnych. Z rozmów powinny zostać sporządzane notatki a opinie osób postronnych przedstawione na piśmie. Właściwe jest uwzględnienie pragnienia kandydatek oddania się na służbę Kościołowi diecezjalnemu, ich dyspozycyjności oraz zdolności włączenia się w życie wspólnoty i umiejętność składania daru z siebie za względu na miłość do innych – K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 222. Ostateczna decyzja o dopuszczeniu do konsekracji należy do biskupa diecezjalnego, który nawet wtedy, gdy osobiście zna kandydatkę, winien zapoznać się z opiniami innych osób.

wanej, gdy nieznacznie różnią się od przyjętego pierwowzoru, nie muszą być przez nikogo zatwierdzane, gdyż dziewica konsekrowana nie ma obowiązku tworzenia takich dokumentów.

Konsekracja dziewicy odbywa się niejako na przedłużeniu chrztu świętego, w którym Chrystus jednoczy się z człowiekiem. Kandydatka przystępuje do konsekracji, wyrażając zamiar gruntowniejszego naśladowania Chrystusa⁴¹, w czym zawiera się właśnie nowa motywacja poświęcenia się Bogu, życia dla Niego i kochania Go niepodzielnym sercem. Zaślubienie mistyczne przez obrzęd liturgiczny tworzy nową więź między Chrystusem a konsekrowaną, dzięki której osoba konsekrowana otrzymuje nową łaskę do przestrzegania przykazania miłości Boga⁴² i bliźniego⁴³, a tym samym wobec innych staje się jakby „przedłużeniem” miłości Chrystusa. Obrzęd konsekracji tworzy także nową więź między konsekrowaną a biskupem, który reprezentuje Kościół diecezjalny⁴⁴, z którym dziewica łączy się szczególną więzią⁴⁵. W homilii w czasie konsekracji jest mowa o tym, że dziewica otrzymuje konsekrację od Matki Kościoła⁴⁶. Konsekracja jest udzielana na podstawie modlitwy Kościoła, uroczystej modlitwy konsekracyjnej⁴⁷. Odtąd dziewica konsekrowana staje się zna-

⁴¹ Kodeks Prawa Kanonicznego (KPK), Poznań 1983, kan. 604 § 1.

⁴² Pwt 6, 4-5.

⁴³ Kpł 19, 11-18.

⁴⁴ W niniejszym przedłożeniu przyjęto soborową naukę o sakramentaliach (Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (SC), nr 60), nie czyniąc wyjątku dla konsekracji dziewic w rozumieniu, czym jest sakramentalium. Konsekracja dziewic jest sakramentalium, co oznacza, że biskup, który dokonuje konsekracji w tym przypadku nie działa *in persona Christi*, jak byloby w przypadku sakramentu, ale działa *in persona Ecclesiae*, bo konsekracja jest działaniem Kościoła lokalnego – B. Nadolski, *Liturgika, t. 3: Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, Poznań 1992, s. 218. Sakramenty działają *ex opere operato*, tzn. mocą Chrystusa na podstawie sprawowanego znaku sakramentalnego. Sakramentalia natomiast działają *ex opere operantis Ecclesiae*, czyli są skuteczne na mocy modlącego się o daną łaskę Kościoła – M. Kunzler, *Liturgia Kościoła*, przekł. i oprac. L. Balter, Poznań 1999, s. 501. Gdy mowa jest o *opus operantis Ecclesiae* w odniesieniu do sakramentaliów, to oznacza, że dotyczy to liturgicznego działania Kościoła, które posiada specjalną skuteczność – B. Nadolski, *Liturgika, t. 3: Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, dz. cyt., s. 218-219.

⁴⁵ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita consecrata* (VC), nr 7.

⁴⁶ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dok. cyt., nr 16. Dziewica nie składa ślubu czystości bezpośrednio Bogu, lecz na ręce biskupa, aby ten jako ojciec i pasterz swojej owczarni przedstawił ją Chrystusowi. Gest włożenia złożonych rąk w dłonie biskupa tłumaczony jest jako wyrażenie eklezjalności ofiary – K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 151-152. W czasie liturgii kobieta odnawia przyrzeczenie życia w dziewictwie, zwracając się do biskupa: „Ojczy” – *Obrzędy konsekracji dziewic*, dok. cyt., nr 22. Biskup, określony terminem „ojczy”, przyjmuje postanowienie życia w dziewictwie. Konsekracja jest działaniem Kościoła, któremu przewodniczy biskup, ojciec diecezji. Im sakramentalium ważniejsze, tym wyższa ranga szafarza – *Sakramentalia*, [w:] *Leksykon liturgii*, oprac. B. Nadolski, Poznań, s. 1430. To, że konsekracji dziewic udziela biskup, świadczy o tym, że Kościół bardzo ceni ten obrzęd.

⁴⁷ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dok. cyt., nr 24; K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 153.

kiem miłości Kościoła do Chrystusa, można nawet powiedzieć, że konkretnego Kościoła diecezjalnego, w którym dziewica żyje i otrzymuje formację.

2.2. Formacja stała

Po konsekracji rozpoczyna się dla dziewicy konsekrowanej okres formacji stałej, której celem jest integracja życia w całkowitym oddaniu się Panu⁴⁸. Formacja stała została podzielona na trzy etapy: okres początkowy do 5 lat po konsekracji, w którym konsekrowana rozpoczyna dopiero życie i posługiwanie jako dziewica konsekrowana; okres pełnego zaangażowania, w którym konsekrowana jest w sile wieku i jest czynna zawodowo oraz okres senioralny, w którym konsekrowana jest w podeszłym wieku. Wyszczególnienie okresu początkowego ma na celu uwrażliwienie delegata i samej konsekrowanej na potrzebę kształtowania pewnych umiejętności, które będą przydatne w późniejszym życiu. Do tych umiejętności należą m.in. zdolność do organizowania sobie formacji i korzystanie z istniejących procedur w przypadku trudności w posługiwaniu. W tym pierwszym i drugim okresie formacji stałej konsekrowana jest zaangażowana w posługę Kościołowi w „pełnym” wymiarze, zwłaszcza, gdy chodzi o głoszenie słowa Bożego czy dzieła miłosierdzia. Natomiast w miarę upływu lat i sił konsekrowana coraz bardziej przechodzi z życia czynnego w życie ukryte, oddane pokucie i modlitwie⁴⁹. Na tym etapie konsekrowana powinna ponownie odkrywać piękno i płodność konsekracji⁵⁰.

Zadanie konsekrowanej na etapie formacji stałej polega na realizacji swojego powołania w *ordo virginum* przez pogłębianie więzi z Chrystusem-Oblubieńcem oraz służenie swoimi charyzmatami wspólnocie Kościoła i stałym rozeznawaniu swojego zaangażowania. Nasuwają się pytania o konieczność weryfikacji co pewien czas zaangażowania dziewicy konsekrowanej w służbę Kościołowi. Jest to zadanie biskupa diecezjalnego. Jednakże i sama dziewica konsekrowana, winna co pewien czas rozeznawać z pomocą osób trzecich, czy idzie w dobrym kierunku⁵¹.

Rola delegata w formacji stałej jest mniejsza niż w formacji początkowej, ale nadal istotna. Jest on reprezentantem biskupa, który działa w zakresie przez niego wyznaczonym. Nie jest on jednak w żadnym sensie przełożonym dziewicy konse-

⁴⁸ ESI, nr 109.

⁴⁹ Przy formacji początkowej była mowa o tym, że niektóre konsekrowane od początku mogą rozeznawać u siebie taki charakter życia ukrytego. Przykładem biblijnym osoby poświęconej Bogu w podeszłym wieku jest prorokini Anna – Łk 2, 36-38.

⁵⁰ ESI, nr 108.

⁵¹ Kierownik duchowy dokonuje pierwszego rozpoznania dotyczącego ewentualnej posługi konsekrowanej. Kolejne kroki należą do przełożonych, którzy są odpowiedzialni za konkretne dzieła w diecezji, lub proboszcza, gdy rzecz dotyczy posługi w parafii. Niekiedy realizacja inicjatywy konsekrowanej będzie wymagała zgody biskupa diecezjalnego. Wówczas jego podejście do przedstawionej sprawy będzie dla konsekrowanej najlepszą pomocą przy rozeznawaniu.

krowanych. Takimi przełożonymi są prezbiterzy, z którymi dziewica konsekrowana wchodzi w stosunek pracy. Służba w Kościele, która ma zazwyczaj charakter diecezjalny, realizuje się konkretnie w parafii, w której konsekrowana mieszka lub w instytucji kościelnej, w której pracuje. Formacja stała winna kształtować dyspozycyjność konsekrowanej wobec potrzeb diecezji, z którą może być związana nawet gotowość do zmiany pracy ze „świeckiej” na „kościelną”, np. w charakterze nauczyciela religii w szkole, co związane byłoby z podjęciem studiów teologicznych. Ważne jest tutaj rozeznawanie na modlitwie własnego zaangażowania przez konsekrowaną. Zaangażowanie to będzie związane z konkretnymi osobami: biskupem diecezjalnym i proboszczem lub przełożonym w pracy. Do delegata należy ukazanie perspektywy zaangażowania się świeckich w Kościele, ponieważ świeccy, którzy na stałe lub czasowo poświęcają się posłudze Kościoła, mają obowiązek zdobyć odpowiednią formację, która jest potrzebna do właściwego wykonywania swego zadania, by mogli ją spełniać świadomie, umiejętnie i pilnie⁵². Ważne jest tutaj studiowanie zagadnień teologicznych, które będzie wspierało posługę słowa czy dzieła miłosierdzia⁵³.

⁵² KPK, kan. 231 § 1. Konstytucja dogmatyczna o Kościele Soboru Watykańskiego II wskazuje, że ludzie świeccy mogą być powoływani w różny sposób do bardziej bezpośredniej współpracy z apostołatem hierarchii (LG, nr 33; P. Neuner, P.M. Zulehner, *Zrozumieć Kościół. Eklezjologia praktyczna*, przeł. A. Kalbarczyk, Poznań 2016, s. 158), a Kodeks Prawa Kanonicznego w odniesieniu do posługi słowa mówi o tym, że wierni świeccy mogą być powoływani na współpracowników biskupa i prezbiterów (KPK, kan. 759. Zwykle współpracownikami biskupa są określani prezbiterzy – LG, nr 28; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyktorium o posłudze i życiu kapłanów*, Poznań 2003, nr 47). Konsekrowana, jeżeli jest do tego odpowiednio przygotowana, może się włączyć właśnie w tę posługę (Aby mieć swój udział w wykonywaniu apostołatu przez głoszenie nauki, świecki ma obowiązek poznać tę naukę w sposób dostosowany do jego możliwości i zajmowanej pozycji – KPK, kan. 229 § 1. By nauczać religii w szkole, co jest przykładem głoszenia słowa Bożego, świecki musi posiadać misję kanoniczną, którą można otrzymać tylko po studiach teologicznych). Jeżeli natomiast nie ma wykształcenia teologicznego może przez własne inicjatywy popierać lub podtrzymywać apostolską działalność Kościoła (KPK, kan. 216), również przez wsparcie materialne, na wzór kobiet z Ewangelii, które usługiwały Chrystusowi i Dwunastu ze swego mienia (Łk 8, 1-3; Mk 15, 40-41; Mt 27, 55-56). Konsekrowane mogą być zawodowo zaangażowane w różnych instytucjach diecezjalnych jako pracownicy administracyjni, socjalni czy inni (np. redaktorzy w mediach i wydawnictwach), wykorzystując swoje umiejętności zawodowe w służbie Kościołowi. Dla większości konsekrowanych parafia jest ich naturalnym środowiskiem zaangażowania. Dlatego wskazane jest, by konsekrowana była włączona w skład duszpasterskiej rady parafialnej (Na temat osób powoływanych do rad parafialnych zob. Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej, [w:] *Aneks do Okólnika Kurii Metropolitalnej w Częstochowie*, nr 6, lipiec-sierpień 2017), wśród osób świeckich, które w tej radzie powoływani są z urzędu, tak jak pracownicy parafii: reprezentant katechetów, organista i kościelny (Statut Parafialnej Rady Duszpasterskiej w Archidiecezji Częstochowskiej, nr 3.2.4).

⁵³ Na temat studiowania teologii przez siostry zakonne zob.: R. Mboshu Kongo, *Wysłanie siostry zakonnej na studia nie jest stratą czasu*, <https://www.deo.nrpl/religia/kosciol-i-swiat/komentarze/art-3592,wyslanie-siostry-zakonnej-na-studia-nie-jest-stara-czasu.html> (2019.04.09); B. Stypułkowska, *Po co siostrą zakonną teologia?*, „Niedziela” nr 5 z dnia 1 lutego 2015 r., s. 8. Treści te dotyczą nie tylko sióstr zakonnych, ale wszystkich wiernych świeckich, w tym również konsekrowanych dziewczyn.

W okresie starości treści formacyjne będą się zmieniały, ponieważ winny obejmować zagadnienia dotyczące podeszłego wieku, w którym konsekrowane nadal uczestniczą w budowaniu Kościoła i przygotowują się na spotkanie z Chrystusem-Oblubieńcem w chwili śmierci, zwłaszcza przez doświadczenie choroby i cierpienia. Choroba i cierpienie, w których konsekrowana może łączyć się z Chrystusem cierpiącym i innymi członkami Kościoła, którzy uczestniczą w męce Pana⁵⁴, mogą dla konsekrowanej stać się realizacją jej służby w Kościele. Warto tutaj wspomnieć o wartości doświadczenia życiowego, z którym konsekrowane w podeszłym wieku mogą dzielić się z kandydatkami i młodszymi konsekrowanymi. Formacja powinna przygotować konsekrowane do pogodnego zaakceptowania ograniczeń wynikających z wieku i wycofania się z czynnego życia zawodowego⁵⁵.

3. Poszczególne wymiary formacji

W odniesieniu do formacji świeckich wymienia się cztery wymiary: formację ludzką, formację duchową, formację doktrynalną i formację do apostołstwa⁵⁶. Analogicznie w odniesieniu do formacji kapłańskiej mówi się o formacji ludzkiej, formacji duchowej, formacji intelektualnej i formacji duszpasterskiej⁵⁷. Instrukcja *Ecclesiae Sponsae Imago* w odniesieniu do ścieżek formacyjnych mówi o formacji teologicznej, kulturowej i pastoralnej⁵⁸. Te trzy rodzaje formacji zostały podjęte w niniejszym przedłożeniu.

3.1. Formacja teologiczna

Formacja teologiczna zostanie omówiona w trzech punktach. Najpierw przedstawiona zostanie koncepcja tej formacji, a następnie zostaną podane zagadnienia proponowane w czasie formacji podstawowej i stałej.

⁵⁴ Kol 1, 24. Por. uwagi Jana Pawła II odnoszące się do formacji stałej starszych kapłanów – Jan Paweł II, Adhortacja apostołska o formacji kapłanów we współczesnym świecie *Pastores dabo vobis* (PDV), nr 77.

⁵⁵ B. Giordani, *Formacja kobiet konsekrowanych. Wskazówki psychologiczno-pedagogiczne*, przeł. B. Rzepka, Kraków 2007, s. 112. Na temat okresu starości zob. H. Słotwińska, *Starość wkraczaniem w ostatni etap dojrzewania do eschatologii*, „Roczniki Teologiczne” LXV (2018), z. 11, s. 205-226.

⁵⁶ Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, nr 28-30.

⁵⁷ PDV, nr 43-59; Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Poznań 2021, s. 35-39.

⁵⁸ ESI, nr 78.

3.1.1. Koncepcja formacji teologicznej

Formacja teologiczna została skoncentrowana wokół czterech „filarów” zaczerpniętych z Katechizmu Kościoła Katolickiego – wiary: wyznawanej (Credo), celebrowanej (liturgia i sakramenty), przeżywanej (moralność), medytowanej (modlitwa)⁵⁹. W formacji teologicznej następuje zarówno rozwój intelektualny, jak i duchowy, pod warunkiem, że poznawane treści będą interioryzowane podczas modlitwy. Rola delegata i dziewic konsekrowanych działających w ramach służby komunii dotyczy przede wszystkim zachęcenia aspirantek, kandydatek i konsekrowanych do podjęcia systematycznych studiów teologicznych w ramach uczelni wyższej⁶⁰. Jeżeli to z jakichś powodów nie jest możliwe, formacja teologiczna może ograniczać się do indywidualnego studium osobistego. W tym jednak przypadku wskazana jest pomoc merytoryczna w zakresie doboru lektury. Może to się odbywać w formie samokształcenia kierowanego. Zagadnienia zaproponowane w zestawie mogą być jednak przydatne zarówno dla studentek, jak i dla osób podejmujących samokształcenie kierowane. Regularne studia teologiczne, które w określonym zakresie przygotowują do podjęcia posługi kościelnej, nie wprowadzają przecież wprost w żadne powołanie życiowe, co odnosi się również do życia konsekrowanego. W proponowanym zestawie zagadnień skoncentrowano się jedynie na dziewictwie konsekrowanym, nie zamierzając podawać wszystkich tematów istotnych dla świadomego swojej wiary chrześcijanina, bo to nie jest celem niniejszego opracowania.

3.1.2. Zagadnienia dotyczące formacji teologicznej realizowane podczas formacji początkowej

Według Kodeksu Prawa Kanonicznego dziewice, wyrażając święty zamiar gruntowniejszego naśladowania Chrystusa – są poświęcone Bogu przez biskupa diecezjalnego według zatwierdzonego obrzędu liturgicznego, zostają zaślubione mistycznie Chrystusowi i przeznaczone na służbę Kościołowi⁶¹. Opierając się na tej definicji, formacja w *ordo virginum* winna mieć wyraźny rys chrystocentryczny⁶² (zaślubione mistycznie Chrystusowi) i eklezjalny (przeznaczone na służbę Kościołowi). Oba aspekty związane są z Osobą Ducha Świętego, którego Chrystus obiecał swojemu Kościołowi.

⁵⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997, nr 122. Podobnie zostało to ujęte w *Vademecum* jako podstawowe aspekty życia chrześcijańskiego w oparciu na Katechizmie Kościoła Katolickiego – *Vademecum*, s. 83-84.

⁶⁰ ESI, nr 102.

⁶¹ KPK, kan. 604, § 1.

⁶² Chrystocentryzm polega na systematycznym opieraniu teologii i życia duchowego człowieka na Osobie i działach zbawczych Jezusa Chrystusa – G. O’Collins, E.G. Farrugia, *Zwięzły słownik teologiczny*, przekł. J. Ożóg, Kraków 1993, s. 46.

Na etapie początkowym chrystocentryzm formacji będzie dotyczył procesu stawiania się „jednym ciałem” z Chrystusem, w myśl św. Pawła, który odnosił ten obraz do Chrystusa i do Kościoła⁶³, a związany jest z poznaniem Chrystusa, by ostatecznie przyswoić sobie Jego sposób myślenia, patrzenia i działania⁶⁴. Upodobnienie się do Chrystusa ściśle jest związane z naśladowaniem Go, a naśladowanie Chrystusa domaga się poznania Jego Osoby przez modlitewne czytanie Pisma Świętego, w czasie którego chrześcijanin otrzymuje Ducha Świętego do wprowadzania słowa Bożego w życie. Natomiast wymiar eklezjalny formacji będzie związany przede wszystkim z przybliżeniem problematyki życia konsekrowanego oraz dokładnym zapoznaniem się z instrukcją *Ecclesiae Sponsae Imago*. Ponadto przybliżona zostanie nauka o hierarchicznym ustroju Kościoła i jego wymiarze charyzmatycznym. W czasie formacji początkowej należy zatroszczyć się o to, by kandydatka została wprowadzona w liturgię godzin i mogła ją indywidualnie i wspólnie odmawiać.

Okres propedeutyczny jest czasem początkowego rozeznawania, w którym istotne jest wdrożenie aspirantek do systematycznego studium. Treścią studium powinno być zarówno Pismo Święte, jak i Katechizm Kościoła Katolickiego i inne dokumenty kościelne. Charakterystyczne dla tego okresu powinno być otwarcie się na Ducha Świętego, który oświeca, prowadzi i uzdalnia do przyjęcia łaski Bożej. W czasie okresu propedeutycznego w przestrzeni *wiary wyznawanej* tematem studium powinna być potrójna misja Chrystusa (kapłańska, prorocka i pasterska) jako podłoże do zagadnień związanych z posłannictwem chrześcijanina na mocy chrztu i bierzmowania oraz tematyka ukazująca Chrystusa w Kościele działającego przez słowo i sakramenty. Następnym blokiem tematycznym w przestrzeni *wiary celebrowanej* jest problematyka związana z sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego. Należy zająć się najpierw podaniem wiadomości o tych sakramentach⁶⁵, zwrócić szczególną uwagę na skutki sakramentu bierzmowania⁶⁶, a następnie należy spojrzeć na sakrament bierzmowania w kontekście pozostałych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. W przestrzeni *wiary przeżywanej* aspirantka powinna zgłębić, na czym polega rzeczywistość życia według siedmiu darów Ducha Świętego. W przestrzeni *wiary medytowanej* jest przybliżenie rzeczywistości „chrztu w Duchu Świętym” w celu zachęcenia aspirantki do modlitwy o wylanie Ducha Świętego w jej życiu.

W czasie formacji ku konsekracji w przestrzeni *wiary wyznawanej* proponowane są zagadnienia dotyczące Chrystusa i Kościoła. Przede wszystkim należy przeprowadzić refleksję na kanwie Pisma Świętego o Chrystusie Oblubieńcu Kościoła.

⁶³ Ef 5, 32.

⁶⁴ J. Kiciński CMF, *Formacja początkowa i stała w dziewictwie i wdowieństwie konsekrowanym*, www.ifzk.episkopat.pl (30.11.2018).

⁶⁵ KKK, nr 1212-1419.

⁶⁶ Tamże, nr 1302-1305.

W przestrzeni *wiary celebrowanej* dobrze będzie zająć się liturgią godzin, by spojrzeć na nią jako na modlitwę zanoszoną razem z Chrystusem-Kapłanem, Eucharystią jako natchnieniem i pokarmem dla całkowitego oddania się Chrystusowi⁶⁷ oraz sakramentem pokuty i pojednania jako pracowitym chrztem. W przestrzeni *wiary przeżywanej* należy podjąć zagadnienie naśladowania Chrystusa w kontekście obowiązków dziewic konsekrowanych. W przestrzeni *wiary medytowanej* zaproponowano poznanie podstawowych nurtów duchowości chrześcijańskiej (duchowość monastyczna, karmelitańska, dominikańska, franciszkańska, ignacjańska) w celu pomocy przy charakteryzowaniu własnej duchowości.

Podczas ostatecznego rozeznania, gdy kandydatka bezpośrednio przygotowuje się do konsekracji, treści formacyjne w przestrzeni *wiary celebrowanej* powinny być skupione wokół *Obrzędu konsekracji dziewic*. Instrukcja *Ecclesiae Sponsae Imago* mówi o poznaniu podstaw teologicznych, historycznych, liturgicznych, eklezjologicznych i prawnych⁶⁸ z zaakcentowaniem ujęcia praktycznego.

3.1.3. Zagadnienia dotyczące formacji teologicznej realizowane podczas formacji stałej

Treści kształcenia w formacji stałej można ująć w dwóch punktach: pogłębianie więzi z Chrystusem-Oblubieńcem przez udział w liturgii roku kościelnego⁶⁹ oraz uwrażliwienie na sposób wypełniania posługi w Kościele. Aspekt chrystocentryczny formacji będzie dotyczył więzi z Chrystusem, której pogłębienie dokonuje się podczas liturgii, natomiast aspekt eklezjalny dotyczący służby w Kościele będzie wynikał z postawy dziewicy konsekrowanej, by „troszczyć się o sprawy Pana”⁷⁰.

Formacja stała ma pomagać w spotkaniu z Chrystusem w liturgii i słowie Bożym. Spotkanie z Chrystusem-Oblubieńcem dokonuje się podczas liturgii, w której Duch Święty jest wychowawcą⁷¹. Przygotowanie do liturgii i uczestniczenie w niej wymaga uwagi i świadomości, które zdobywa się przez doświadczenie. Niemniej wykłady, konferencje i lektury mogą być przyczynkiem do dobrego przygotowania. W formacji stałej dziewic konsekrowanych żyjących w świecie przydatna może

⁶⁷ Benedykt XVI napisał, że „tajemnica eucharystyczna odsłania wewnętrzny związek z dziewictwem konsekrowanym, gdyż jest ono wyrazem wyłącznego oddania się Chrystusowi, którego przyjmuje jako swego Oblubieńca z wiernością radykalną i płodną. W Eucharystii dziewictwo konsekrowane znajduje natchnienie oraz pokarm dla całkowitego oddania się Chrystusowi – Benedykt XVI, Adhortacja apostołska o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła *Sacramentum caritatis* (SC), nr 81.

⁶⁸ ESI, nr 101; *Vademecum*, s. 94. Przydatną lekturą w tym temacie jest książka: K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, Włocławek 2021.

⁶⁹ Warto zauważyć, że rok liturgiczny został określony jako główna droga dla dziewic konsekrowanych, które po niej idą wspólnie z innymi na spotkanie z Chrystusem-Oblubieńcem – ESI, nr 31.

⁷⁰ Por. 1 Kor 7, 34.

⁷¹ KKK, nr 1091.

okazać się duchowość monastyczna⁷². Duchowość monastyczna jest duchowością nastawioną na odległy cel, która pomimo pozornego braku natychmiastowych rezultatów, daje bardzo mocne fundamenty dla budowli ludzkiego życia i przydatna jest zwłaszcza w odniesieniu do formacji stałej. Na przestrzeni wieków wokół wielkich ośrodków monastycznych wykrystalizowały się praktyki mające pomóc w duchowym wzroście, nie będące jednak ograniczającym zbiorem sztywnych przepisów, ale raczej skarbcem, z którego czerpie się to, czego potrzeba do rozwoju życia duchowego. Przydatne to może być dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie. Chodzi tu przede wszystkim o Mszę Świętą, liturgię godzin, *lectio divina*, lekturę duchową oraz modlitwę prywatną. Powyższe praktyki życia duchowego nie są zbiorem oderwanych od siebie pojedynczych aktów wypełnianych w określonym czasie, ale raczej sumą przenikających się wzajemnie składników, które zapewniają mnichowi, a zarazem i dziewicy konsekrowanej, wszelkie środki potrzebne do otwierania się na działanie Boga, co jest zasadniczym celem ich życia⁷³.

Pogłębianie więzi z Chrystusem, co wchodzi w zakres formacji chrystocentrycznej, będzie dokonywało się przede wszystkim w osobistej modlitwie osoby konsekrowanej. Związane jest też z poznawaniem Chrystusa w Piśmie Świętym i w tym mogą pomóc formatorzy. Jako osoba zaślubiona Jezusowi Chrystusowi, dziewica konsekrowana powinna dążyć do tego, by tworzyć z Nim „jedno ciało”, jak może sugerować tekst św. Pawła charakteryzujący małżeństwo⁷⁴. U św. Pawła być „w Chrystusie”⁷⁵ oznacza to samo co być w „w Duchu”⁷⁶. Działalność konsekrowanej powinna być współdziałaniem z Duchem Świętym. Można się tego uczyć przez *lectio divina*, bowiem przez czytanie i rozważanie Pisma Świętego dziewica konsekrowana będzie napełniała się Duchem Świętym. Treści przekazywane podczas formacji stałej powinny zatem dotyczyć zagadnień biblijnych, które pomogą konsekrowanej zrozumieć słowo Boże.

Aspekt chrystocentryczny formacji stałej jest ściśle związany z aspektem eklesjalnym. Biblijne obrazy Kościoła (Oblubienica Chrystusa⁷⁷, Krzew winny i latoro-

⁷² B. Stypułkowska, *Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej*, art. cyt., s. 195-222.

⁷³ *Duchowość monastyczna dla człowieka żyjącego w świecie*, <http://ps-po.pl/2017/09/01/duchowosc-monastyczna-dla-czlowieka-zyjacego-w-swiecie/> (2017.09.01).

⁷⁴ Ef 5, 32.

⁷⁵ Rz 8, 1.

⁷⁶ Rz 8, 9; G.S. Hendry, *Duch Święty*, [w:] *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B.M. Metzger, M.D. Coogan, konsultacja wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 123; J. Guillet, *Duch Boży*, [w:] *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, Poznań 1990, s. 233; T. Paige, *Duch Święty*, [w:] *Słownik teologii św. Pawła*, red. G.F. Hawthorne, R.P. Martin, D.G. Reid, red. naukowa wyd. polskiego K. Bardski, Warszawa 2010, s. 161-162.

⁷⁷ Ef 5, 25; Ap 21, 2; 22, 17.

śle⁷⁸, Ciało Chrystusa⁷⁹, owczarnia Pańska⁸⁰, budowla Boża⁸¹, świątynia Ducha Świętego⁸², lud Boży⁸³, rodzina Boża⁸⁴) wskazują na konieczność duchowości Komunii z Chrystusem i innymi członkami Kościoła. Podczas Eucharystii Duch Święty buduje Kościół, tworzy jedno Ciało zgromadzonych wokół Chrystusa. Dlatego formacja dziewic konsekrowanych winna szczególną wagę przykładać do coraz głębszego uczestnictwa w liturgii Kościoła, zwłaszcza w Eucharystii i liturgii godzin. Eucharystia może być przeżywana jako uczta godowa Baranka, a liturgia godzin jako wspólny głos Oblubieńca i Oblubienicy. Formacja stała w odniesieniu do aspektu eklezjalnego powinna dotyczyć „tu i teraz” Kościoła diecezjalnego, z czym związane są treści dotyczące bieżących inicjatyw duszpasterskich, nauczania i wskazań biskupa diecezjalnego⁸⁵. Aktywna obecność kobiety w Kościele i jej działalność duszpasterska może wzbogacić sposób przeżywania rzeczywistości duchowej⁸⁶. W działalności duszpasterskiej i w formacji religijnej kobieta będzie bardziej świadomie niż mężczyzna wchodziła w relacje interpersonalne, koncentrując się na osobach, którym służy, a nie na samym działaniu. Do refleksji teologicznej kobieta również może wnieść cenny wkład. Nie chodzi przy tym o wypracowanie teologii na temat kobiety, lecz o teologię pisaną przez kobiety i odnoszącą się do wszystkich dziedzin, na jakie rozciągają się nauki teologiczne. Dlatego ważne jest to, by kobiety angażowały się w studiowanie i nauczanie teologii, a jeszcze bardziej w przekazywanie słowa Bożego, pisanego i mówionego⁸⁷. W odniesieniu do zaangażowania dziewicy konsekrowanej w posługę Kościołowi warto zaznaczyć, że specyfiką kobiety jest „być” a nie „działać”⁸⁸, dlatego też i jej posługa ma charakter zasadniczo wewnętrzny, polegający na byciu znakiem Oblubienicy-Kościola, która kocha Chrystusa niepodzielną miłością. Wprawdzie miłość ta przejawia się w zewnętrznym zaangażowaniu, jednakże jej istota jest ukryta, w myśl stwierdzenia św. Pawła, że nasze życie jest ukryte

⁷⁸ J 15, 1-8.

⁷⁹ 1 Kor 12, 12-30; Rz 12, 4-5; Ef 1, 22-23; Kol 1, 18. 24.

⁸⁰ J 10, 1-17.

⁸¹ 1 P 2, 5.

⁸² 1 Kor 3, 16; 6, 19.

⁸³ 1 P 2, 20; Rz 9, 25.

⁸⁴ Ef 2, 19-22.

⁸⁵ W formacji przed konsekracją zalecane jest zdobycie odpowiedniej wiedzy na temat historii Kościoła lokalnego, jego instytucji, tradycji duchowych, wyborów duszpasterskich i doświadczeń profetycznych w nim obecnych, a także trudności, z jakimi się zmagają i ran, które są przyczyną cierpienia – ESI, nr 100. Ze względu na zaangażowanie konsekrowanej w konkretnym Kościele diecezjalnym warto uwzględnić również w formacji stałej te treści. Konsekrowane mogą brać udział w pielgrzymkach do miejsc świętych w diecezji i uczestniczyć w katedralnych uroczystościach. Treści dotyczące Kościoła partykularnego mogą być przekazywane w ramach ogólnych spotkań wszystkich osób konsekrowanych w diecezji, na które będą zapraszane również dziewice.

⁸⁶ B. Giordani, *Wybrane przez Chrystusa*, dz. cyt., s. 52.

⁸⁷ Tamże, s. 52-53.

⁸⁸ Tamże, s. 40.

z Chrystusem w Bogu⁸⁹ i w związku z tym dziewica konsekrowana powinna przede wszystkim w formacji zwrócić uwagę na rozwijanie życia duchowego, a nie na zaangażowanie zewnętrzne. Św. Paweł scharakteryzował dziewicę jako tę, która troszczy się o sprawy Pana⁹⁰. Kobieta musi dbać o to, by właściwie ustawić priorytety, odróżniać sprawy ważne od mniej ważnych i koncentrować się na tym, co istotne. Wiąże się z tym przeznaczanie odpowiedniego czasu na modlitwę i studium, rezygnowanie z niepotrzebnych spotkań i rozmów, które niczego nie wnoszą do życia duchowego, a także właściwe dobieranie intencji modlitewnych, by omadlać rzeczywiste potrzeby diecezji i wspierać swą modlitwą biskupa. Św. Paweł przestrzega wdowy przed rozgadaniem, wścibstwem, rozprawianiem o rzeczach niepotrzebnych⁹¹. Dotyczy to wszystkich, nie tylko wdów. Dla dziewicy konsekrowanej ważne jest poza tym rozwijanie charyzmatu kobiety, który polega na wnoszeniu w struktury kościelne tego, co jest charakterystyczne dla kobiecej wrażliwości: ukierunkowanie na osoby i związana z tym empatia, dostrzeganie potrzeb, budowanie głębszych relacji oraz towarzyszenie przez modlitwę wstawienniczą. Kobieca wrażliwość bliska jest oddziaływaniu Ducha Świętego, dlatego też najpełniej wyraża się przez Jego owoce⁹². Dzięki nim w człowieku powoli formuje się Chrystus⁹³. Owoce Ducha mają swoje bezpośrednie odniesienie do ośmiu błogosławieństw⁹⁴. Dziewica konsekrowana przez swoje zachowanie i posługę ma pachnieć Oblubieńcem i roznosić woń Chrystusa-Oblubieńca⁹⁵.

Podczas formacji stałej jest czas na pogłębienie znajomości Pisma Świętego, wiedzy teologicznej i dynamiki rozwoju życia duchowego⁹⁶. Wskazane jest to, by w przestrzeni *wiary wyznawanej* dziewice konsekrowane na wszystkich etapach formacyjnych miały zaproponowane w sposób cykliczny pewne bloki tematyczne, które będą odnosiły się do Chrystusa i Kościoła. Do tych treści należą: Chrystus

⁸⁹ Kol 3, 3.

⁹⁰ 1 Kor 7, 34.

⁹¹ 1 Tm 5, 13.

⁹² Na ten temat zob. B. Stypułkowska, *Formacja teologiczna w ordo virginum*, art.cyt., s. 119-121.

⁹³ T. Paige, *Duch Święty*, art. cyt., s. 164.

⁹⁴ Mt 5, 3-12; Łk 6, 20-23; A. Deneka, *Duch Święty*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s. 225. Św. Augustyn połączył z błogosławieństwami dary Ducha Świętego – Św. Augustyn, *O kazaniu Pana na Górze*, 4.11, [w:] Św. Augustyn, *O kazaniu Pana na Górze, Do Symplicjana o różnych problemach, Problemy ewangeliczne*, tłum. S. Ryznar, J. Sulowski, wstęp i oprac. E. Stanula, Warszawa 1989, s. 26-27 (całość s. 21-130). Życie według Ducha Świętego jest równoznaczne z życiem zgodnym z nauczaniem Chrystusa i związane jest z błogosławieństwami. Ośiem błogosławieństw zaś wiąże się z radami ewangelicznymi. Rady ewangeliczne zostały omówione w oddzielnym artykule – B. Stypułkowska, *Rady ewangeliczne w życiu dziewicy konsekrowanej*, art. cyt. Wszystkie te zagadnienia powinny zostać poruszone w formacji osób konsekrowanych.

⁹⁵ Na ten temat zob. B. Stypułkowska, *Biblijna katecheza powołaniowa ze szczególnym uwzględnieniem dziewcząt*, „Sosnowieckie Studia Teologiczne” 14 (2018/2019), s. 387-406.

⁹⁶ ESI, nr 112.

w historii zbawienia⁹⁷, teologia biblijna, wprowadzenie do poszczególnych grup ksiąg biblijnych, chrystologia z soteriologią, eklezjologia pneumatologiczna, Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, zagadnienia ekumeniczne. Bloki te powinny być realizowane przez dziewice konsekrowane niezależnie od ich etapów formacji. Podobnie też na każdym etapie wskazana jest lektura artykułów i książek poruszających zagadnienie dziewictwa konsekrowanego i duchowości⁹⁸.

Etap początkowy do 5 lat po konsekracji w przestrzeni *wiary celebrowanej* skoncentrowany jest na rozwijaniu łaski sakramentu bierzmowania jako kontynuacja odnowienia sakramentu bierzmowania w czasie formacji początkowej. W przestrzeni *wiary przeżywanej* wskazane jest podjęcie tematu rad ewangelicznych w życiu dziewicy konsekrowanej. W przestrzeni *wiary medytowanej* potrzebne jest studium życia konsekrowanego w posoborowym nauczaniu Kościoła.

Etap pełnego zaangażowania może wiązać się z przyjęciem posług akolitu, lektoratu lub katechistatu, dlatego też w przestrzeni *wiary celebrowanej* dziewice konsekrowane powinny mieć możliwość przygotowania się do przyjęcia tych posług w ramach formacji specjalistycznej, przeznaczonej dla wiernych świeckich. W przestrzeni *wiary medytowanej* na tym etapie oraz w okresie senioralnym dziewica konsekrowana winna mieć możliwość lektur ukierunkowanych własną duchowością.

Etap senioralny w przestrzeni *wiary celebrowanej* koncentruje się na życiu rytmem roku liturgicznego oraz na Eucharystii jako antycypacji „godów Baranka”⁹⁹.

3.2. Formacja kulturowa

Formacja kulturowa zostanie omówiona w trzech punktach. Najpierw przedstawiona zostanie koncepcja tej formacji, a następnie przedstawione zostaną zagadnienia proponowane w czasie formacji podstawowej i stałej.

3.2.1. Koncepcja formacji kulturowej

Formacja kulturowa jako punkt wyjścia podejmuje osobę aspirantki, kandydatki i konsekrowanej, a później koncentruje się na stanie dziewicy jako *coetus* w diecezji, w Polsce i na świecie oraz na Kościele diecezjalnym jako środowisku życia i posługi dziewicy konsekrowanych. Zatem można mówić o trzech przestrzeniach formacyjnych: „Ja”, *Ordo virginum* i „Kościół diecezjalny”. W dużej mierze w formacji kulturowej dochodzi do głosu aspekt ludzki i wspólnotowy, również w wymiarze histo-

⁹⁷ L.R. Moran, *Chrystus w historii zbawienia*, przekł. Z. Ziółkowski, Lublin 1994.

⁹⁸ ESI, nr 112.

⁹⁹ Benedykt XVI napisał, że w Eucharystii życie konsekrowane „staje się obiektywnie przywoływaniem oraz antycypacją «godów Baranka» (Ap 19,7-9), które są kresem całej historii zbawienia” – SC, nr 81.

rycznym. Rola delegata i dziewic konsekrowanych działających w ramach komunii w formacji kulturowej jest bardzo istotna, gdyż chodzi o wprowadzenie aspirantki, kandydatki i dziewicy konsekrowanej we wspólnotę dziewic w danej diecezji, w Polsce i w świecie. Gdy chodzi natomiast o Kościół diecezjalny, to już aspirantka na początku swej drogi formacyjnej winna być w nim zakorzeniona i mieć w nim swoje miejsce. Szukanie swojego miejsca w Kościele dopiero przy aspiranturze wydaje się zbyt późne, gdyż konsekracja winna być udzielana osobom dojrzałym, również pod względem społecznym. Dlatego w takim przypadku lepiej wstrzymać aspiranturę na czas poszukiwań swego miejsca w Kościele diecezjalnym i rozpocząć ją dopiero wtedy, gdy aspirantka jest już zakorzeniona w Kościele diecezjalnym i oddaje się konkretnej służbie.

3.2.2. Zagadnienia dotyczące formacji kulturowej realizowane podczas formacji początkowej

W przestrzeni „Ja” w czasie formacji ku konsekracji kandydatka powinna mieć możliwość zapoznania się z podstawami antropologii chrześcijańskiej¹⁰⁰, dającej zrozumienie seksualności i emocjonalności, relacyjności i wolności, daru z siebie, ofiary i cierpienia¹⁰¹. Dalej winna zgłębić dynamikę relacji i ludzkiego rozwoju w kontekście psychologii i pedagogiki dla zrozumienia historii swego życia i sposobu odnoszenia się do innych¹⁰². Trzecim zagadnieniem w tej przestrzeni jest *docibilitas* – na czym ona polega i jak kształtować w sobie tę postawę¹⁰³.

W przestrzeni *ordo virginum* w okresie propedeutycznym wskazane jest przede wszystkim studium instrukcji *Ecclesiae Sponsae Imago*. Następnym zagadnieniem formacyjnym jest przybliżenie różnych form życia konsekrowanego ze szczególnym zwróceniem uwagi na *ordo virginum*, a także wskazanie podobieństw i różnic, jakie występują między instytutami świeckimi a *ordo virginum*. Gdy chodzi o instytuty świeckie, to ich zadaniami zwykle nie jest podejmowanie specjalnych dzieł apostołskich. Zasadniczym terenem apostołskiego oddziaływania członkiń instytutów świeckich jest ich środowisko świeckiej pracy zawodowej, rodzina oraz cała sfera życia społecznego, kulturalnego, gospodarczego i towarzyskiego, nie wyłączając parafii¹⁰⁴. Sama obecność w świecie ma być apostołska, choć ich konsekracja jest ukryta przed światem. Inaczej jest w przypadku *ordo virginum*. W odróżnieniu od człon-

¹⁰⁰ ESI, nr 102.

¹⁰¹ *Vademecum*, s. 93.

¹⁰² ESI, nr 102; *Vademecum*, s. 94.

¹⁰³ *Docibilitas* jest postawą pragnienia i umiejętności uczenia się z każdej sytuacji życiowej, aktywnie i odpowiedzialnie uczestnicząc w procesie osobistego rozwoju przez całe życie. Wszystko może być okazją do rozwoju, o ile zostanie podjęta refleksja i zostaną wysnute wnioski – ESI, nr 77; A.M. Kolberg, *Słownik*, [w:] ESI, s. 22-23.

¹⁰⁴ *W sercu świata. Świeccy konsekrowani*, Kraków 1994, s. 21

kiń instytutów świeckich, dziewica konsekrowana pełni swoją misję otwarcie, jako osoba publiczna, ponieważ akt konsekracji jest publiczny. Poza tym Kodeks Prawa Kanonicznego mówi o służbie Kościołowi¹⁰⁵. Dziewica konsekrowana jest wyraźnie przeznaczona do służby w Kościele, którą pełni nie ukrywając swojej konsekracji. Tę służbę w Kościele należy wyróżnić jako czynnik charakteryzujący dziewicę konsekrowaną i określający specyfikę jej apostołstwa¹⁰⁶.

W przestrzeni *ordo virginum* w czasie formacji ku konsekracji kandydatka winna zapoznać się z adhortacją Jana Pawła II *Vita consecrata*, z historią życia konsekrowanego¹⁰⁷ oraz publikacjami na temat *ordo virginum*.

Ta przestrzeń formacyjna na etapie formacji początkowej wypełniona jest przez spotkania z tutorem oraz innymi aspirantkami, kandydatkami i dziewczynami konsekrowanymi w czasie których promowana jest nauka, formacja i dzielenie się doświadczeniem¹⁰⁸. W ramach formacji początkowej opracowywane są ścieżki formacyjne, indywidualne programy i statuty personalne.

W przestrzeni „Kościoła diecezjalnego” na wszystkich etapach formacji początkowej aspirantka i kandydatka powinna poznawać historię, instytucje, tradycje duchowe, wybory duszpasterskie i doświadczenia profetyczne, trudności i rany Kościoła diecezjalnego¹⁰⁹.

3.2.3. Zagadnienia dotyczące formacji kulturowej realizowane podczas formacji stałej

W przestrzeni „Ja” w czasie etapu początkowego formacji stałej, który trwa do 5 lat po konsekracji, powinny zostać podjęte tematy dotyczące asertywności i służby, poczucia własnej wartości niezależnie od krytyki, niezrozumienia, wyśmiewania czy ignorowania ze strony otoczenia. Na etapie pełnego zaangażowania warto przyjrzeć się umiejętności funkcjonowania dziewczycy konsekrowanej w nieprzychylnym środowisku, a także zadbać o swój stan psychiczny i wypoczynek (sen, kontakt z przyrodą,

¹⁰⁵ KPK, kan. 604, § 1.

¹⁰⁶ Być może jest to jeszcze niedostatecznie podkreślane na etapie formacji początkowej, gdyż na spotkaniu Podkomisji KEP ds. IFŻK, Centrum Promocji IFŻK oraz diecezjalnych referentów ds. IFŻK w dniach 20-21 kwietnia 2018 roku we Wrocławiu zwrócono uwagę na to, że konieczne jest włączenie osób konsekrowanych w życie diecezji w formie ustalonej z osobą konsekrowaną – www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/wroclaw_2018.pdf (2019.04.03). Wydaje się, że w myśl prawa kanonicznego nie tylko chodzi o „włączenie w życie”, ale o wyznaczenie konkretnej służby (por. KPK, kan. 604 § 1). W Polsce nie jest to jeszcze oczywiste. Na jednym ze spotkań Podkomisji KEP ds. IFŻK zaproponowano przeprowadzenie ankiety dotyczącej tego, co dziewczycy konsekrowane robią, a co chciałyby robić, w szczególności w Kościele – Chodzi o spotkanie z dnia 26 stycznia 2017 r. w Warszawie – www.ifzk.episkopat.pl/01_2017.php (2019.04.03).

¹⁰⁷ ESI, nr 101.

¹⁰⁸ Tamże, nr 103.

¹⁰⁹ Tamże, nr 100.

sztuką, aktywność fizyczna). W czasie etapu senioralnego warto poruszyć kwestię wagi poczucia humoru i radości życia oraz zdrowego dystansu do rzeczy na które nie mamy wpływu.

W przestrzeni *ordo virginum* na etapie początkowym warto zająć się budowaniem trwałych relacji z dziewczcami konsekrowanymi. Etap pełnego zaangażowania może owocować zaangażowaniem się w służbę komunii. Etap senioralny sprzyja dzieleniu się swoim doświadczeniem z aspirantkami i kandydatkami do *ordo virginum*. Przestrzeń *ordo virginum* daje możliwość zaangażowania się dziewczcek konsekrowanych w służbę komunii. W służbie tej potrzebni są nauczyciele, animatorzy i organizatorzy (forum zewnętrzne) oraz osoby podejmujące towarzyszenie duchowe (forum wewnętrzne), dlatego też każda dziewczca konsekrowana może znaleźć dla siebie przestrzeń działania.

W przestrzeni „Kościoła diecezjalnego” na wszystkich etapach dziewczce konsekrowane zachęcane są do uczestnictwa w najważniejszych wydarzeniach diecezjalnych. Gdy na etapie senioralnym nie zawsze jest to już możliwe, pozostaje duchowa łączność z działaniami Kościoła diecezjalnego.

3.3. Formacja pastoralna

Formacja pastoralna zostanie omówiona w trzech punktach. Najpierw przedstawiona zostanie koncepcja tej formacji, a następnie przedstawione zostaną zagadnienia proponowane w czasie formacji podstawowej i stałej.

3.3.1. Koncepcja formacji pastoralnej

Formacja pastoralna polega na ukierunkowaniu i wdrożeniu w określoną posługę kościelną lub umocnieniu kandydatki i dziewczycy konsekrowanej w jej posłudze. Związane jest to z rozeznawaniem. Chodzi o rozeznawanie woli Bożej, które jest procesem związanym z wprowadzeniem słowa Bożego w życie pod natchnieniem Ducha Świętego. W formacji indywidualnej należy zwrócić uwagę na współdziałanie kandydatki i dziewczycy konsekrowanej z Duchem Świętym. Delegat i dziewczce konsekrowane posługujące w służbie komunii winni pomóc kandydatce i dziewczycy konsekrowanej w rozeznawaniu swojej służby w Kościele, która będzie zgodna z oczekiwaniami Chrystusa, jej Oblubieńca oraz będzie polegać na rozwijaniu własnych charyzmatów¹¹⁰.

¹¹⁰ Jan Paweł II w encyklice *Vita consecrata* zwraca uwagę, że osobistemu rozeznawaniu i podejmowaniu wielkich dzieł służy praktyka *lectio divina*, bowiem z rozważania słowa Bożego rodzi się gorliwość w apostołacie – VC, nr 94. Formacja pastoralna w ten sposób ściśle jest związana z formacją duchową.

Formacja pastoralna odnosi się w praktyce do współdziałania z Duchem Świętym. W formacji pastoralnej istotne jest nawiązywanie do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej i życie liturgią Kościoła. W odniesieniu do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego należy przyjąć, że głównie chodzi o namaszczenie i posłanie do świata, jakie dokonuje się w bierzmowaniu. Konsekracja nie jest sakramentem, dlatego też właściwym sakramentem dla realizacji zadań wynikających z obowiązków *ordo virginum* jest sakrament bierzmowania. Ks. Stanisław Szczepaniec zwrócił uwagę, iż „w refleksji nad życiem konsekrowanym bardzo często przechodzi się bezpośrednio od chrztu do daru konsekracji, z pominięciem bierzmowania i jego specyfiki. Trzeba ten brak uzupełnić”¹¹¹. Sugestia ta wydaje się całkowicie słuszna. Osoba konsekrowana powinna „osobiście sprawdzić, w jaki sposób w jej własnym życiu działalność apostołska wypływa z wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i równocześnie to zjednoczenie zacieśnia i umacnia”¹¹². Możliwe jest to przy współpracy z Duchem Świętym, którego umocnienie otrzymała konsekrowana w sakramencie bierzmowania. Służba w Kościele konsekrowanej związana jest z eklezjologią pneumatologiczną, ponieważ nie wynika ona z urzędu otrzymanego na mocy święceń, lecz ma charakter charyzmatyczny, który wprowadzie przez hierarchię jest rozeznawany i zatwierdzany, ale swoje źródło ma bezpośrednio w Duchu Świętym.

Formacja pastoralna realizowana jest w dwóch przestrzeniach: teorii i praktyki. Teoria ma dać teologiczne podstawy dla praktyki. Praktyka natomiast koncentruje się na nabywaniu i doskonaleniu umiejętności działania w obszarach zaangażowania aspirantki, kandydatki lub dziewicy konsekrowanej. Chodzi głównie o zaangażowanie apostołskie lub charytatywne.

3.3.2. Zagadnienia dotyczące formacji pastoralnej realizowane podczas formacji początkowej

W okresie propedeutycznym w *przestrzeni teorii* proponowane są treści, które przybliżają osobę Chrystusa, który jest „namaszczony” i który „chrzci” Duchem Świętym¹¹³. Ma to wprowadzić do zagadnień z Katechizmu Kościoła Katolickiego o Duchu Świętym: o tym, jak w Kościele poznawany jest Duch Święty¹¹⁴ oraz jakie

¹¹¹ S. Szczepaniec, *Od konsekracji chrzcielnej do stanu życia konsekrowanego*, www.konsekrowane.org/dokumenty/konferencja_konsekracja_2015.pdf (14.12.2018).

¹¹² Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Instrukcja Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Potissimum Institutioni”*, „Acta Apostolicae Sedis” 82 (1990), s. 470-532, nr 18.

¹¹³ Pomocny tutaj może być artykuł H. Ordon, *Jezus – „namaszczony” i „chrzczący” Duchem Świętym*, [w:] Jan Paweł II, *Dominum et Vivificantem, tekst i komentarze*, red. A.L. Szafrński, Lublin 1994, s. 103-118.

¹¹⁴ KKK, nr 688.

są biblijne symbole Ducha Świętego¹¹⁵. W *przestrzeni praktyki* wskazane jest odnowienie przez aspirantkę sakramentu bierzmowania, które może być połączone z modlitwą o wylanie Ducha Świętego i rozpalenie charyzmatów. Modlitwa taka nie jest w żaden sposób zarezerwowana tylko do wspólnot charyzmatycznych¹¹⁶. Nie można pominąć faktu, że często to zjawisko, które bywa określane „chrztem w Duchu Świętym”¹¹⁷, było przeżywane indywidualnie, bez modlitwy wspólnotowej nad daną osobą¹¹⁸ lub dokonywało się kilkakrotnie¹¹⁹. Działo się tak w początkach Odnowy w Duchu Świętym, możliwe jest również i obecnie, bo Duch Święty nie jest ograniczony do ram jakiejś organizacji¹²⁰. Co więcej, warto przypomnieć, że ks. Franciszek Blachnicki uważał, że dla Odnowy w Duchu Świętym nie trzeba tworzyć nowych grup i struktur, lecz doświadczenie to należy zagospodarować w istniejących już formach w Kościele¹²¹. Ten pogląd reprezentuje również papież Franciszek, który na jubileuszowym spotkaniu z Odnową w Duchu Świętym powiedział, że ten strumień łaski, który ma charakter ekumeniczny, jest dla całego Kościoła¹²². W ramach

¹¹⁵ KKK, nr 694-701.

¹¹⁶ Specyfiką Odnowy jest doświadczenie „chrztu w Duchu Świętym”, mimo, iż obecnie wspólnoty charyzmatyczne najczęściej są kojarzone z modlitwami o uzdrowienie czy uwolnienie od złego ducha. Fascynacja egzorcyzmami lub chęć otrzymania uzdrowienia sprawia, że na spotkaniach organizowane w wielkich halach czy nawet na stadionach przybywa wielka liczba ludzi. Egzorcyzmy i modlitwy o uzdrowienie nie były jednak charakterystyczne dla początków Odnowy w Polsce, a teraz wydają się niekiedy zaciemniać jej znaczenie dla Kościoła. Doświadczenie „chrztu w Duchu Świętym” jest obecne również we wspólnotach Ruchu Światło-Życie czy Szkołach Nowej Ewangelizacji, jest zatem szersze niż Odnowa w Duchu Świętym i wąsko rozumiany ruch charyzmatyczny. Na doświadczenie „chrztu w Duchu Świętym” jako na doświadczenie podstawowe w katolickiej odnowie charyzmatycznej wskazuje również statut Międzynarodowej Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej (Charis), powołanej przez papieża Franciszka – <https://charis.info.pl/sluzba-charis-statuty/> (2023.04.07).

¹¹⁷ Na temat katolickiego rozumienia chrztu w Duchu Świętym – zob. dokument: Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, Kraków 2014 oraz opracowanie: M. Bigiel, *Jezus chrzci Duchem Świętym*, Łódź 1997, s. 47-71.

¹¹⁸ Andrzej Sionek przeżył swój chrzest w Duchu Świętym i dar modlitwy językami w Taizé w 1972 roku; ks. Bogdan Giertuga zaczął się modlić językami podczas święceń kapłańskich w 1972 roku; Jan Chmielewski po spowiedzi w 1973 lub 1974 roku – M. i M. Nowiccy, *Upili się młodym winem. Początki Odnowy w Duchu Świętym w Polsce (1975-1979)*, t. 1, Warszawa 2016, s. 39-44; A. Sionek, *Moje drogi w Panu*, Kraków 2021, s. 20-21.

¹¹⁹ Ks. Franciszek Blachnicki w czasie wojny, podczas pobytu w niemieckiej celi śmierci 17 czerwca 1942 roku, gdy czekał na otrzymanie wyroku, otrzymał dar wiary, a modlić się językami zaczął w 1978 roku w USA. Ks. Jan Kruczyński dwukrotnie doświadczył poruszenia w Duchu Świętym (w 1966 i 1976 roku) – M. i M. Nowiccy, *Upili się młodym winem*, t. 1, dz. cyt., s. 37-38.

¹²⁰ Ks. Mariusz Rosik na pytanie, czy można otrzymać chrzest w Duchu Świętym poza wspólnotami charyzmatycznymi wspominał, że spotkał osoby, które w czasie swojej osobistej modlitwy zaczynały się modlić językami – M. Rosik, *Chrzest w Duchu Świętym i dar języków*, https://www.youtube.com/watch?v=l0O_gvsNZHc od 44 sekundy (2023.04.11).

¹²¹ M. i M. Nowiccy, *Upili się młodym winem. Przyczynek do historii Odnowy w Duchu Świętym w Polsce 1979-1988*, t. 2, Warszawa 2022, s. 34.

¹²² Franciszek, *Strumień łaski Ducha. Rozważanie podczas ekumenicznego czuwania modlitewnego z charyzmatykami, 3 czerwca 2017 roku*, „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 38 (2017) nr

formacji początkowej można zatem przygotować aspirantkę do modlitwy o „chrzest w Duchu Świętym”, bo doświadczenie to w sposób ożywiający wpłynie na jej posługę.

W czasie formacji ku konsekracji w *przestrzeni teorii* proponowane są tematy podejmujące naukę o hierarchicznym ustroju Kościoła i jego wymiarze charyzmatycznym oraz naukę o charyzmatach: charyzmacie życia konsekrowanego (charyzmat prorocki); charyzmacie *ordo virginum* (charyzmat bycia znakiem Kościoła-Oblubienicy)¹²³ i charyzmatach osobistych. W przestrzeni „praktyki” na tym etapie wskazane jest podjęcie konkretnej służby w Kościele i formacja z tym związana¹²⁴, gdyż posługa w Kościele często wymaga stałej formacji specjalistycznej. Niekoniecznie musi się ona odbywać w formie spotkań wyłącznie dla *ordo virginum*. Konsekrowane zaangażowane w posługę słowa i apostołstwo mogą uczestniczyć w formacji katechetów, katechistów, lektorów i animatorów (kursy, szkolenia, sympozja, warsztaty), natomiast konsekrowane zaangażowane w dzieła miłosierdzia mogą uczestniczyć w formacji pracowników i wolontariuszy Caritasu, nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii czy akolitów. Formacja pastoralna przewiduje, że na etapie pełnego zaangażowania (czyli mniej więcej pięć lat po konsekracji) dziewica konsekrowana będzie mogła przyjąć posługę akolitu, lektoratu bądź katechistatu, jeżeli wcześniej jej nie przyjęła.

6-7, s. 22 (całość s. 20-22). Dlatego też dziewica konsekrowana, która doświadczy poruszenia duchowego podczas indywidualnej modlitwy, bądź też wspólnotowej, nie jest zobowiązana do zaangażowania się w życie konkretnej wspólnoty, w której przeżyła swój „chrzest w Duchu Świętym”. Jej środowiskiem formacyjnym jest bowiem stan dziewic, do którego należy i w nim może służyć swoimi charyzmatami. Oczywiście, jeżeli rozpoznaje swoje powołanie do służby w Kościele partikularnym w ramach istniejących wspólnot charyzmatycznych, Szkoły Nowej Ewangelizacji czy Ruchu Światło-Życie, nic nie stoi na przeszkodzie, by angażowała się w ich działania. Może nawet przemyśleć sprawę zorganizowania rekolekcji czy dnia skupienia związanego z modlitwą o wylanie Ducha Świętego dla dziewcząt konsekrowanych ze swojej diecezji, które nie mają doświadczenia charyzmatycznego. Czy takie doświadczenie jest rzeczywiście potrzebne? Jest wiele świadectw mówiących o tym, że po „chrzcie w Duchu Świętym” człowiek w nowy sposób zaczyna czytać Pismo Święte, a jego modlitwa prywatna i liturgiczna zostaje ożywiona. Nie chodzi tutaj tylko o emocjonalne przeżycie, ale o rzeczywiste poddanie się działaniu Ducha Świętego. Warto przy tym pamiętać, że nie zawsze modlitwa o wylanie Ducha Świętego będzie skutkować jakimiś fizycznymi doznaniem. Papież Franciszek wypowiedział się publicznie przy innej okazji, że wprowadzie charyzmatycy się nad nim modlili jeszcze w Argentynie, ale niczego w czasie tej modlitwy nie odczuł. Podobnie wypowiedział się o. Raniero Cantalamessa, że wprowadzie w czasie modlitwy o wylanie Ducha Świętego niczego nie odczuł, ale po kilku dniach Biblia stała się dla niego żywa, stała się żywym słowem, przez które Bóg zaczął do niego przemawiać, a modlitwa stała się dla niego potrzebą, a nie ciężarem – R. Cantalamessa, *Nie bójcie się Ducha Świętego*, <https://www.youtube.com/watch?v=kNhpLOifA-Sk&t=493s> od 6 minuty 68 sekundy (2023.04.11).

¹²³ ESI, nr 98.

¹²⁴ Tamże, nr 100.

3.3.3. Zagadnienia dotyczące formacji pastoralnej realizowane podczas formacji stałej

Na etapie początkowym w *przestrzeni teorii* wskazane jest zapoznanie się z czterema strefami życia Kościoła: *leiturgia*¹²⁵, *martyria*¹²⁶, *diakonia*¹²⁷ i *koinonia*¹²⁸. W *przestrzeni praktyki* dziewica konsekrowana powinna być zaangażowana w służbę Kościołowi za aprobatą biskupa diecezjalnego. W ramach swojego zaangażowania powinna też przechodzić odpowiednią formację specjalistyczną.

Na etapie pełnego zaangażowania w *przestrzeni teorii* dziewica konsekrowana powinna zapoznać się z problematyką towarzyszenia duchowego oraz sprawdzić własne predyspozycje w tym zakresie. Jest to etap, w którym dziewica może zaangażować się w służbę komunii, o której była mowa wcześniej. Ale oprócz osób towarzyszących aspirantom, kandydatkom i dziewczicom konsekrowanym na forum zewnętrznym, potrzebne są także osoby, które będą towarzyszyły im na forum wewnętrznym. Etap pełnego zaangażowania jest dobrym czasem na rozeznawanie podjęcia takiej misji. W *przestrzeni praktyki* będzie chodziło o pełnienie posługi lektorkatu lub katechistatu w obszarze zaangażowania apostolskiego i pełnienie posługi akolitu w obszarze zaangażowania charytatywnego.

Gdy chodzi o etap senioralny to w *przestrzeni praktyki* warto zwrócić uwagę na kształtowanie postawy *in persona Ecclesiae* i podejmowanie modlitwy i pokuty w intencjach wypełniania misji przez Kościół.

4. Uwagi końcowe

Chociaż formacja w *ordo virginum* została zamknięta na dwóch poziomach z właściwymi sobie etapami, nie należy sądzić, że tematyka poruszana wcześniej nie może być powtarzana później. Dotyczy to zarówno treści odnoszących się do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, jak i zagadnień związanych z konsekracją. Należy stale powracać wspomnieniami zarówno do dnia, w którym został przyję-

¹²⁵ *Leiturgia* wyznacza najważniejsze momenty dnia w życiu dziewczycy konsekrowanej. Jest wypełnianiem kapłańskiej misji Chrystusa i Kościoła. Dziewica konsekrowana uczestniczy w tej sferze przez udział w Eucharystii, sprawowanie liturgii godzin i przystępowanie do sakramentu pokuty i pojednania.

¹²⁶ *Martyria* jest wypełnianiem prorockiej misji Chrystusa i Kościoła. Dziewica konsekrowana uczestniczy w tej sferze przede wszystkim przez dziewictwo konsekrowane, które jest znakiem prorockim w Kościele i świecie.

¹²⁷ *Diakonia* jest wypełnianiem pasterskiej (królewskiej) misji Chrystusa i Kościoła. Dziewica konsekrowana uczestniczy w tej sferze przez swoją pracę. Nawet wtedy, gdy wykonuje „świecki” zawód, przez swoją pracę służy społeczeństwu.

¹²⁸ *Koinonia* zaczął tworzyć sam Chrystus, gromadząc wokół siebie Dwunastu, dalej grupę kobiet i uczniów. Również dziewica konsekrowana może przyczyniać się do tworzenia wspólnoty kościelnej i zabiegać o jej wzrost.

ty sakrament bierzmowania, jak i do dnia konsekracji. Te wydarzenia uobecnione niejako w późniejszym czasie mogą stać się źródłem ponownego wylania Ducha Świętego.

ANEKS

Zestaw zagadnień formacji w *ordo virginum* w ujęciu tabelarycznym

Zestaw zagadnień formacji początkowej			
	Okres propedeutyczny	Formacja ku konsekracji	Ostateczne rozeznanie
Cele	Weryfikacja wymagań i warunków niezbędnych dla owocnej drogi formacji w związku z konsekracją – ESI, nr 92	1) Utrwalenie chrześcijańskiej formacji – ESI, nr 97 2) Zaproponowanie niezbędnych narzędzi do pogłębienia podstawowego zrozumienia typowych elementów i odpowiedzialności wynikających z konsekracji w <i>ordo virginum</i> – ESI, nr 97	Bezpośrednie przygotowanie się do konsekracji
I. Formacja teologiczna			
	Okres propedeutyczny	Formacja ku konsekracji	Ostateczne rozeznanie
Wiara wyznawana: misterium Chrystusa i Kościoła	Chrystus pośrednikiem przymierza między Bogiem a człowiekiem Kerygmat apostołski według Dziejów Apostolskich Kim jest Jezus dla mnie?	Chrystus Oblubieniec Kościoła	
	Chrystus w Kościele działający przez słowo i sakramenty	Nauka o potrójnej misji Chrystusa (kapłańskiej, prorockiej i pasterskiej)	
		Stary Testament i Nowy Testament o Chrystusie Mój ulubiony tekst biblijny o Chrystusie	

Wiara celebrowana: liturgia, sakramenty, obrzęd konsekracji dziewic	KKK, nr 1212-1419 – sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego KKK, nr 1302-1305 – skutki sakramentu bierzmowania Sakrament bierzmowania a pozostałe sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego	Liturgia Godzin – modlitwa z Chrystusem-Kapłanem Eucharystia – natchnienie oraz pokarm dla całkowitego oddania się Chrystusowi – BXVI-SC, nr 81 Sakrament pokuty i pojednania – pracowity chrzest	<i>ordo virginum</i> w świetle <i>Obrzędu konsekracji dziewic</i> – podstawy teologiczne, historyczne, liturgiczne, eklezjologiczne, prawne – ESI, nr 101; <i>Vademecum</i> , s. 94
Wiara przeżywana: moralność	10 przykazań Bożych 5 przykazań kościelnych	Naśladowanie Chrystusa w kontekście obowiązków dziewic konsekrowanych.	
	Życie według siedmiu darów Ducha Świętego		
Wiara medytowana: modlitwa	Nauka o „chrzcie w Duchu Świętym”	Podstawowe nurty duchowości chrześcijańskiej (duchowość monastyczna, karmelińska, dominikańska, franciszkańska, ignacjańska); próba scharakteryzowania własnej duchowości	

Formacja kulturowa			
	Okres propedeutyczny	Formacja ku konsekracji	Ostateczne rozeznanie
Ja		Podstawy antropologii chrześcijańskiej – ESI, nr 102, dającej zrozumienie seksualności i emocjonalności, relacyjności i wolności, daru z siebie, ofiary i cierpienia – <i>Vademecum</i>, s. 93 Dynamika relacji i ludzkiego rozwoju w kontekście psychologii i pedagogiki dla zrozumienia historii swego życia i sposobu odnoszenia się do innych – ESI, nr 102; <i>Vademecum</i>, s. 94 Na czym polega <i>docibilitas</i>?	
<i>Ordo virginum</i>	<i>Studium Ecclesiae Sponsae Imago</i>	<i>Studium Vita consecrata</i>	
	Przybliżenie różnych form życia konsekrowanego ze szczególnym zwróceniem uwagi na <i>ordo virginum</i> Porównanie instytucji świeckich z <i>ordo virginum</i>	Historia życia konsekrowanego – ESI, nr 101. Publikacje na temat <i>ordo virginum</i>	
	<i>Opracowanie ścieżki formacyjnej, indywidualnego programu formacyjnego, statutu personalnego</i> Spotkania z tutorem oraz aspirantkami, kandydatkami i dziewczynami konsekrowanymi – promowanie nauki, formacji i dzielenie się doświadczeniem – ESI, nr 103		

Kościół diecezjalny	Kościół diecezjalny – historia, instytucje, tradycje duchowe, wybory duszpasterskie i doświadczenia profetyczne, trudności i rany – ESI, nr 100		
Formacja pastoralna			
	Okres propedeutyczny	Formacja ku konsekracji	Ostateczne rozeznanie
Teoria – podstawy teologiczne praktyki	Jezus „namaszczony” i „chrzczący” Duchem Świętym Nauka KKK o Duchu Świętym: KKK, nr 688 – jak w Kościele poznawany jest Duch Święty KKK, nr 694-701 – biblijne symbole Ducha Świętego	Nauka o hierarchicznym ustroju Kościoła i jego wymiarze charyzmatycznym Nauka o charyzmatach: charyzmat życia konsekrowanego (charyzmat prorocki); charyzmat <i>ordo virginum</i> (charyzmat bycia znakiem Kościoła-Oblubienicy) – ESI, nr 98; charyzmaty osobiste	
Praktyka – nabywanie i doskonalenie umiejętności działania w obszarach swojego zaangażowania (apostolskiego lub charytatywnego)	Odnowienie sakramentu bierzmowania	Podjęcie konkretnej służby w Kościele i formacja z tym związana – ESI, nr 100	

Zestaw zagadnień formacji stałej			
	Etap początkowy do 5 lat po konsekracji	Etap pełnego zaangażowania	Etap senioralny
Cele	Integracja życia w całkowitym oddaniu się Panu – ESI, nr 109		Ponowne odkrywanie piękna i płodności konsekracji – ESI, nr 108
Formacja teologiczna			
	Etap początkowy do 5 lat po konsekracji	Etap pełnego zaangażowania	Etap senioralny
Wiara wyznawana: misterium Chrystusa i głównych treści wiary	Pogłębienie znajomości Pisma Świętego, wiedzy teologicznej i dynamiki rozwoju życia duchowego – ESI, nr 112 / cykliczne bloki tematyczne: Chrystus w historii zbawienia, teologia biblijna, wprowadzenie do poszczególnych grup ksiąg biblijnych, chrystologia z soteriologią, eklezjologia pneumatologiczna, Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, zagadnienia ekumeniczne		
Wiara celebrowana: liturgia, sakramenty, sakramentalia ustanawiające	Rozwijanie łaski sakramentu bierzmowania	Przyjęcie posługi akolitu, lektoratu lub katechistatu	Życie rytmem roku liturgicznego Eucharystia – antycypacja „godów Baranka” – BXVI-SC, nr 81
Wiara przeżywana: moralność	Rady ewangeliczne w życiu dziewicy konsekrowanej		
Wiara medytowana: modlitwa	Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła	Lektury ukierunkowane własną duchowością	
	Lektura artykułów i książek poruszających zagadnienie dziewictwa konsekrowanego i duchowości – ESI, nr 112		

Formacja kulturowa			
	Etap początkowy do 5 lat po konsekracji	Etap pełnego zaangażowania	Etap senioralny
Ja	Asertywność a służba Poczucie własnej wartości niezależnie od krytyki, niezrozumienia, wyśmiewania, ignorowania ze strony otoczenia	Umiejętność funkcjonowania w nieprzychylnym otoczeniu Dbałość o swój stan psychiczny i wypoczynek (sen, kontakt z przyrodą, sztuką, aktywność fizyczna)	Waga poczucia humoru i radości życia Zdrowy dystans do rzeczy, na które nie mamy wpływu
<i>Ordo virginum</i>	Budowanie trwałych relacji z dziewczynami konsekrowanymi	Zaangażowanie w służbę komunii	Dzielenie się swoim doświadczeniem z aspirantkami i kandydatkami do <i>ordo virginum</i>
Kościół diecezjalny	Uczestnictwo w najważniejszych wydarzeniach diecezjalnych		Duchowa łączność z działaniami Kościoła diecezjalnego
Formacja pastoralna			
	Etap początkowy do 5 lat po konsekracji	Etap pełnego zaangażowania	Etap senioralny
Teoria – podstawy teologiczne praktyki	Cztery sfery życia Kościoła: <i>leiturgia, martyria, diakonia, koinonia</i>	Biblijne obrazy Kościoła	
		Problematyka towarzyszenia duchowego	
Praktyka – nabywanie i doskonalenie umiejętności działania w obszarach swojego zaangażowania (apostolskiego lub charytatywnego)	Zaangażowanie w służbę Kościołowi za aprobatą biskupa diecezjalnego i stała formacja związana z wykonywaną posługą słowa lub posługą miłosierdzia	Pełnienie posługi akolitu, lektoratu lub katechistatu	<i>In persona Ecclesiae</i> – modlitwa i pokuta w intencjach wypełniania misji przez Kościół

Bibliografia

- Benedykt XVI, Adhortacja apostolska o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła *Sacramentum caritatis*.
- Boczukowa B., *Jak kształcić dorosłych – refleksje andragoga*, Toruń 2010.
- Cantalamesa R., *Nie bójcie się Ducha Świętego*, [https://www.youtube.com/watch?v=kNhpLOifAS&t=493s [11.04.2023].
- Cencini A., *Oddech życia. Łaska formacji permanentnej*, przeł. J. Zarzycka, Kraków 2004.
- Deneka A., *Duch Święty*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002, s. 225.
- Duchowość monastyczna dla człowieka żyjącego w świecie*, <http://ps-po.pl/2017/09/01/duchowosc-monastyczna-dla-czlowieka-zyjacego-w-swiecie/> [01.09.2017].
- Franciszek, *Strumień łaski Ducha. Rozważanie podczas ekumenicznego czuwania modlitewnego z charyzmatykami, 3 czerwca 2017 roku*, „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 38 (2017) nr 6-7, s. 20-22.
- Giordani B., *Formacja kobiet konsekrowanych. Wskazówki psychologiczno-pedagogiczne*, przeł. B. Rzepka, Kraków 2007.
- Giordani B., *Wybrane przez Chrystusa. Kobiety konsekrowane. Studium psychologiczne*, przekł. K. Kozak Częstochowa 2004.
- Guillet J., *Duch Boży*, [w:] *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, Poznań 1990, s. 233.
- Hendry G.S., *Duch Święty*, [w:] *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B.M. Metzger, M.D. Coogan, konsultacja wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 123.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o formacji kapłanów we współczesnym świecie *Pastores dabo vobis* (PDV).
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita consecrata* (VC).
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1994.
- Kiciński J. CMF, *Formacja początkowa i stała w dziewictwie i wdowieństwie konsekrowanym*, www.ifzk.episkopat.pl [30.11.2018].
- Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1983.
- Konecki K., *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, Włocławek 2021.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Droga formacji presbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*, Poznań 2021.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Poznań 2003.

- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1997.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ecclesiae Sponsae Imago. Instrukcja na temat ordo virginum* (ESI), Pelplin 2019.
- Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych „Potissimum Institutioni”*, „Acta Apostolicae Sedis” 82 (1990), s. 470-532.
- Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, przekł. i oprac. L. Balter, Poznań 1999.
- Mboshu Kongo R., *Wysłanie siostry zakonnej na studia nie jest stratą czasu*, nrht-tps://www.deon. nrpl/religia/kosciol-i-swiat/komentarze/art,3592,wyslanie-siostry-zakonnej-na-studia-nie-jest-stara-czasu.html [09.04.2019].
- Międzynarodowe Służby Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej. Komisja doktrynalna, *Chrzest w Duchu Świętym*, Kraków 2014 oraz opracowanie: M. Bigiel, *Jezus chrzci Duchem Świętym*, Łódź 1997, s. 47-71.
- Moran L.R., *Chrystus w historii zbawienia*, przekł. Z. Ziółkowski, Lublin 1994.
- Nadolski B., *Liturgika, t. 3: Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, Poznań 1992.
- Neuner P., Zulehner P.M., *Zrozumieć Kościół. Eklezjologia praktyczna*, przeł. A. Kalbarczyk, Poznań 2016.
- Nowiccy M. i M., *Upili się młodym winem. Początki Odnowy w Duchu Świętym w Polsce (1975-1979)*, t. 1, Warszawa 2016.
- Nowiccy M. i M., *Upili się młodym winem. Przyczynek do historii Odnowy w Duchu Świętym w Polsce 1979-1988*, t. 2, Warszawa 2022.
- O’Collins G., Farrugia E.G., *Związły słownik teologiczny*, przekł. J. Ożóg, Kraków 1993.
- Ordon H., *Jezus – „namaszczone” i „chrzczący” Duchem Świętym*, w: Jan Paweł II, *Dominum et Vivificantem, tekst i komentarze*, red. A.L. Szafrński, Lublin 2994, s. 103-118.
- Paige T., *Duch Święty*, [w:] *Słownik teologii św. Pawła*, red. G.F. Hawthorne, R.P. Martin, D.G. Reid, red. naukowa wyd. polskiego K. Bardski, Warszawa 2010, s. 161-162.
- Pontyfikał Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II, *Obrzędy konsekracji dziewic. Wydanie wzorcowe*, Katowice 2001.
- Rosik M., *Chrzest w Duchu Świętym i dar języków*, https://www.youtube.com/watch?v=l0O_gvsNZHc [11.04.2023].
- Sakramentalia*, [w:] *Leksykon liturgii*, oprac. B. Nadolski, Poznań, s. 1430.
- Sionek A., *Moje drogi w Panu*, Kraków 2021.
- Ślotwińska H., *Starość wkraczaniem w ostatni etap dojrzewania do eschatologii*, „Roczniki Teologiczne” LXV (2018), z. 11, s. 205-226.

- Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (18.11.1965)
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21.11.1964).
- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium* (4.12.1963)
- Stypułkowska B, *Formacja teologiczna w ordo virginum*, „Analecta Cracoviensia” 52 (2020), s. 89-129.
- Stypułkowska B., *Biblijna katecheza powołaniowa ze szczególnym uwzględnieniem dziewcząt*, „Sosnowieckie Studia Teologiczne” t. 14 (2018/2019), s. 387-406.
- Stypułkowska B., *Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej*, „Analecta Cracoviensia” 48 (2016), s. 195-222.
- Stypułkowska B., *Po co siostrze zakonne teologia?*, „Niedziela” nr 5 z dnia 1 lutego 2015 r., s. 8.
- Szczepaniec S., *Od konsekracji chrzcielnej do stanu życia konsekrowanego*, www.konsekrowane.org/dokumenty/konferencja_konsekracja_2015.pdf [14.12.2018].
- Św. Augustyn, *O kazaniu Pana na Górze, Do Symplicjana o różnych problemach, Problemy ewangeliczne*, tłum. S. Ryznar, J. Sulowski, wstęp i oprac. E. Stanula, Warszawa 1989, s. 21-130.
- Vademecum. Rozeznanie powołania i formacja w ordo virginum*, red. A.M. Kolberg, (Vademecum), Pelplin 2023.
- W sercu świata. Świeccy konsekrowani*, Kraków 1994.